

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

dubl.

Indbydelseskrift

til

Den offentlige Examen

i

Frederiksborg lærde Skole

i Juli 1847.

Kjøbenhavn.

Indbydelseskrift

til

den offentlige Examen

i

Frederiksborg lærde Skole

i Juli 1847.

- I. Regle Bemærkninger om Religionsundervisningen i de lærde Skoler, af L. de Michélieu, Adjunct.
- II. Skoleesterretninger for Skoleaaret 1846—1847, af Dr. G. W. Flemmer, Professor og Skolens Rector.

Kjøbenhavn.

Trykt hos J. C. Scharling.

Uogle- Bemærkninger

angaaende

**Religionsunderviisningen
i de lærde Skoler,**

af

L. de Richelieu,

Abjunct ved Frederiksborg lærde Skole.

Paa en Tid, da det lærde Skolevæsen i det Hele taget deels seer en Reform imøde, deels allerede befinder sig midt i denne, er det naturligt, at den almindelige Bevægelse ogsaa udover sin Indflydelse over hvert enkelt Fag, idet deels Kundskabsmassen, som fordres, bliver større, deels Metboden, ad hvilken Kundskaben bibringes, bliver en mere bestemt udpræget end tidligere. Thi kun saaledes vil den Fordring kunne stee Hyldest, som den Kgl. Direction for Universitetet og de lærde Skoler i sin „provisoriske Plan“ af 25 Juli 1845 stiller til Afgangsexamen, „at den ikke indskrænker sig til en blot Kundskabsprøve, men at den tillige bliver en sand Modenhedsprøve, hvoraf det, saavidt saadant overhovedet ved en Examen er muligt, kan kjendes, hvilken almindelig videnskabelig Dannelse og aandelig Modenhed Candidaten under det tilbagelagte Skolecurfus har erhvervet og opnaaet.“

Det vil allerede af det Ovenanførte være indlysende, hvad der ogsaa bekræftes ved enhver Lærers egen Erfaring, at ogsaa Religionsunderviisningen maa rette sig efter de større Fordringer, der i det Hele taget gjøres til Dimittendernes Kundskab og Modenhed. See vi hen til den Kgl. Directions egen Anstuelse i denne Henseende, da ville vi af den provisoriske Plan selv ikke kunne hente nogen bestemt Dplysning;

thi de Fordringer til Religionsunderviisningen, som udtales i Planens § 4 under Nr. 7, ere kun saadanne, som enhver blot nogenlunde dygtig Lærer vistnok allerede længe har opfyldt. Directionen indskrænker sig nemlig til følgende Ytringer: „Underviisningen heri gaaer deels ud paa Bibelhistorie, deels paa den christelige Religions Lærdomme, og meddeles gennem første til sjette Klasse først efter en kortere Lærebog, senere i en udførligere og mere videnskabelig Behandling; og bør Religionslæreren lade det være sig magtpaaliggende at bibringe Disciplene en levende Erkjendelse af den christelige Religions Sandheder og at gjøre samme frugtbar for Gemyttet. Med Religionsunderviisningen forbindes Bibellæsningen, til Slutning af det nye Testamente i Grundsproget.“

Mindre har vist ingen Religionslærer villet præstere, naar vi undtage Bibellæsningen i de lavere Classer.

Men en fuldstændigere Dplysning angaaende Universitetsdirectionens Anskuelse af dette Fags fremtidige Behandling kan hentes i de i „Ny Collegialtidende“ for 1845 indeholdte Motiver til ovennævnte provisoriske Plan. — Her omtales nemlig under Rubriken Religion*), at „om Underviisningen i dette Fag have Meningerne været forskjellige.“ To forøvrigt noget divergerende Meninger have dog været enige i at ønske Underviisningen fortsat i 7de Klasse, medens Directionen tiltraadte den Mening, at den burde afsluttes i 6te Klasse. Og det er vistnok sandt, at de fleste Lærere vilde befinde sig i en særdeles vanskelig Stilling ved at skulle give Discipline i en Skole, hvor Religionstimerne kun ere og maae være ganske faae, en Udøgt over Dogmehistorien. Selv den, der havde gjort denne Green af Theologien til sit Hovedstudium,

*) Ny Collegialtidende for 1845, Nr. 47 pag. 738.

vilde vistnok maatte opgive Sagen som ugjorlig. Thi Dogmehistorien turde maaskee være den Deel af Theologien, som mindst lader sig popularisere, idetmindste ikke til nogen Nytte for dem, der skulle modtage en saadan Dvintessents af alle Tidens kristelige Bevægelser og theologiske Ansuelser. — Ganste anderledes stiller Sagen sig rigtignok, naar Fordringen indskrænkes til Udsigt over Kirkens Historie, som Directionen ogsaa vil have medtaget under den dogmatiske Deel af Underviisningen. Men til dette Punkt skulle vi senere komme tilbage, naar Talen bliver om den historiske Deel af Religionsunderviisningen.

Der er allerede fra flere Sider udtalt Beflagelse*) over den af Directionen tagne Bestemmelse, ifølge hvilken Underviisningen i Religion skal ophøre i 6te Klasse, og dette Fag saaledes være udelukket fra øverste Klasse i de udvidede Skoler. Grunden til denne Bestemmelse sees at være en dobbelt, dels Directionens Betænkelighed ved at tillade Skolen at overskride sit Standpunkt og gribe ind paa den egentlige Theologies Gebet, dels Frygt for ikke at kunne finde Lærere, hvilke man med Sikkerhed turde tiltroe Dygtighed til at give denne Underviisning paa rette Maade og i rette Omfang. Men dersom Religionsunderviisningen ikke skal være afsluttet med Confirmationen, hvad vel neppe Nogen for Alvor vil paastaae, da er det vistnok i alle Maader i Skolens Interesse, at dette Fag faaer, hvad der tilkommer det; men ved at udelukke det fra øverste Klasse er det nedsat til en Biting, til et Fag af underordnet Betydning, som ved den væsentligste Deel af Afgangs-

*) See Mag. Hammerich: Om den provisoriske Underviisningsplan, og L. Gude: Bemærkninger om Religionsunderviisningen i den lærde Skoles høiere Classer

examen — thi det vil anden Deel uimodsigelig blive — ikke kan komme i Betragtning. „At udelukke Religionsunderviisningen fra den øverste Classe vil svække dens Indflydelse gjennem hele Skolen*)."

Dg man tør vel nære den Mening, at Religionslæreren vilde have nok at gjøre med sit Fag inden dets rette Grændser, selv om hans Virksomhed blev udstrakt over 7de Classe. Der er en Forskjel paa Religionsunderviisning og Theologi, som ingen fornuftig Lærer kan overse; men den ufornuftige Lærer kan ligesaavel byde 6te Classes Disciple en theologisk Underviisning, som han vilde kunne gjøre det i 7de. Vel kunne ved en udvidet Religionsunderviisning Ting komme til Omtale, som tidligere maaskee sjældnere medtoges; men dersom en Lærer f. Ex. meddeler sine Disciple Augustins bekjendte Definition paa et Sacrament: „*Accedit verbum ad elementum et sit sacramentum*“, da ligger dette vel ikke mere udenfor Skolens Sphære, end om Historielæreren f. Ex. vilde omtale Cæsars Ord: „*Veni, vidi, vici*“, eller Schillers Ord: „*Die Weltgeschichte ist das Weltgericht*.“ — Dg dersom en Lærer gjør sine Disciple opmærksomme paa Forskjellen mellem *ἀμαρτία* og *πυρόβασις*, eller udvikler Begrebet *δικαιοσύνη* i jødisk og christelig Betydning, eller stræber at tydeliggjøre Kirkebegrebet ved at omtale *ecclesia pressa, militans og triumphans*, — da kan der vistnok om saadanne Gjenstande siges Endeel, uden at Underviisningen derfor behøver at være gaaet over paa den egentlige Theologies Gnemærker.

Den anden Grund, som har bevæget den Kgl. Direction til at beslutte Religionsunderviisningens Dphør med 6te Classe,

*) G u d e I. I. pag. 27.

var Vanskeligheden ved at skaffe saadanne Lærere, som man med Sikkerhed turde tiltroe den fornødne Dygtighed. Vi tør vel udtale det som beklageligt, at Eagen skal forholde sig saaledes. — Det er allerede for længe siden udtalt*), at „med Undtagelse af de Fag, som de examinerede Philologer maatte overtage ved Skolerne, er Religionen det eneste, der har offentlig Garanti for dens Læreres Kundskaber“; og selv i det Tilfælde, at den Examen for Adjuncter blev indført, om hvis Gavnlighed alle Stemmer have været enige, — selv da vilde der vel neppe fordres nogen speciel Kundskabsprøve af den theologiske Candidat, der fik Religionen anvist som Fag. Og vel er det muligt, at der gives Lærere, som misforstaae deres Opgave saaledes, at de stille sig som Docenter ligeoverfor Studerende, — ikke som Lærere ligeoverfor Disciple; men dette turde vel ogsaa i andre Fag være muligt, — og det vil neppe i noget Fag straffe sig hurtigere end i Religion, hvor en opmærksom Lærer saare snart vil opdage, hvorvidt hans Underviisning har fundet Udgang og baaret Frugt; ligesom han ogsaa vil behøve al den Tid, som kan gives ham, naar han skal kunne lægge en Grundvold i den Unges Sjæl, der ikke blot kan bestaae Prøven ved Examensbordet, men bestaae Prøven i den store Skole, i hvilken Examinationen ikke er afgjort med nogle Spørgsmaal og Svar, og i hvilken Censuren ikke fældes af nogen menneskelig Dom.

Men saaledes som Forholdene nu ere givne, bliver det altsaa Religionslæreren's Opgave at vejlede og ledsage sine

*) G. S. Petersen: Bemærkn. m. H. t. Religionsunderviisningen i de lærde Skoler. Kbhavn 1834, pag. 13. Program fra Bordingborg —; den samme Anstuelse udtales af Dr. Kalkar: Om Religionsunderviisning i lærde Skoler, Odense 1834, pag. 10.

Disciple paa deres aandelige Fremgang, saa langt det er ham tilladt, — at meddele dem Christendommens Sandheder ikke blot som en Skolesag, men som en Livssag, — at befæste dem i en christelig Tro og et christeligt Sind. Og hermed er ogsaa Methodens og Formens Bigtighed given; thi det er en Erfaring, som man kan gjøre uden at være Theolog, at jo mere Aandens Kræfter udvikles, jo mere dens Eigner skjærpes, desto mere maa ogsaa den religiøse Synskreds udvides, Begreberne udtræde bestemtere og saa at sige mere systematisk, dersom ikke det religiøse Liv skal hensyngue til at blive en mechanisk og derhos aandløs og uirksom Vedhængen ved det i Barndommen Lærte, og de religiøse Begreber indstrumpe til tørre Skeletter, der ingen aandelig Næring kunne give, fordi de mangle al Kraft og Saft. Det er derfor Religionslærerens Sag ved Underviisningen at tage det fornødne Hensyn til Disciplenes aandelige Standpunkt, til deres større eller mindre Modenhed, og at afpasse Alt derefter. Der fordres en bestandig gjensidig Virksomhed fra Lærerens og Disciplenes Side; den første skal give; de sidste skulle modtage. Metoden tør derfor maaskee netop i dette Sag mindst foreskrives, fordi den vanskelig vil kunne gennemføres, dersom den ikke paa det Inderligste er udgaaet fra og knyttet til Lærerens egen Personlighed. Men efterhaanden som Disciplenes aandelige Kræfter blive større, vil ogsaa Underviisningen i Religion antage en anden Skikkelse, og Lærerens Opgave er det derfor at finde den rette Maade, hvorpaa de forskjellige Aldere skulle tiltales og vælkes. Efterhaanden, som Disciplenes Kundskaber i andre Retninger samles og ordne sig i bestemte Omrids, vil ogsaa Religionslærens behøve en fastere Grund, en mere harmonisk og systematisk Fremstilling. Al Kundskab — altsaa ogsaa Religionskund-

ffaben — kommer først efterhaanden; den skal opbygges; men hvorledes vilde dette kunne skee, dersom man ikke gif systematisk tilværks. Det er derfor vistnok kun Saae, som vilde give Pastor Grundtvig Ret, naar han paastaer*), at „intet Forsøg paa at lære Børn Systemer kan være urimeligere end Forsøget med det christelig-dogmatiske System, der efter sin Natur maa være det dunkleste og meest indviklede System under Solen“, — ligesaa lidt som vel nogen Lærer kan føle sig truffen af den Beskyldning, at han gjør sine Disciple til „Fuskere paa Theologi og Skrifteklogskab“. — Dersom Christendommens Sandheder ikke kunde systematisk fremstilles, saa at de bleve fattelige for Alle, da saa det sørgeligt ud med de Enfoldige, som dog efter Jesu Ord skulle see det, som er skjult for de Vise og Forstandige. Og dersom en christelig Religionsunderviisning, der bestræber sig for at føre Disciplene fremad saavel i „Jesu Naade“, som i hans „Kundskab“, skulde stemples som Forsøg paa at danne Fuskere i Theologi og Skrifteklogskab, da maatte Theologien altsaa være en høiere Videnskab, hvis Resultater ikke vedkom de Uindviede, da maatte den give sine Dyrkere en character indelebilis, der var uopnaelig for Lægmand. Men saalænge den protestantiske Kirke bliver sine oprindelige Principer tro, saalænge maa det ogsaa være i dens Interesse, at dens Medlemmer besidde en saa klar og bestemt religios Anskuelse, som deres hele Opdragelse og Stilling gjør det muligt for dem at erhverve, og saalænge maa det være de

*) „Den christelige Børnelærdom“, i Dansk Kirketidende Nr. 71. Hvor ugunstig stemt den velærverdige Forsk. er mod „den saakaldte christelige Skole-underviisning“, sees deraf, at han ikke venter bedre Frugter af den, end „hos de Fleste værende Kulde og Egegylldighed for Kirken og alt Kirkeligt, og hos Andre latterlig Indbildskehed, fjed-sommeligt Prækt, Gjendøberi o. s. v.“

lærde Skolers Migt at føre deres Disciple ikke blot til classisk og humanistisk, men til virkelig religiøs Dannelse. „Eigegyldighed for Kirken, latterlig Indbildthed, fjedommeligt Præk, Gjendøberi o. s. v.“ tribes vistnok bedre i Bunkundighedens og Avidenhedens Værke, end i den sande og ægte Dannelses Lys.

Det være os tilladt at gjøre endnu et Par Bemærkninger med Hensyn til Religionsunderviisningens Methode. Jo mere man end i denne Henseende maa glæde sig over, at Lærernes frie Virksomhed ikke er indskrænket ved hæmmende Skranker, desto mere maa man ogsaa være berettiget til at fordre af dem, at den dem tilstaaede Tid anvendes paa en med Skolens hele almindelige Formaal overensstemmende Maade. — Religionslæreren skal bibringe Discipelen en virkelig, bestemt og efter hans Alder afpasset Kundskab; thi Skoletimerne ere fremfor Altning Underviisningstimer, og tør ikke benyttes til Opnaaelsen af noget andet Formaal, ligesaa lidt som dette kan skee uden Skade. Naar derfor Religionslæreren ved Borgerdydskolen paa Christianshavn, Hr. Cand. Gude, i sine „Bemærkninger om Religionsunderviisningen i den lærde Skoles høiere Classer“ *) fremsætter det Spørgsmaal: „Hvor og hvorvidt maa Andagten finde Sted ved Religionsunderviisningen i den lærde Skole?“ — da maae vistnok, som Forf. ogsaa selv erkjender, „Alle være enige i, at Dplysning, ikke Dpbyggelse er Hovedformaalet“. Derfor kan vist Ingen Andet end give Forf. Ret i, at Andagten bedst kan aabnes Indgang ved saadanne Leiligheder, som betegne Epocher i Skolelivet; men dersom en Lærer vil sætte det som sin Opgave i de daglige Religionstimer at fremkalde en andægtig Stemning, ville hans Bestræbelser vistnok mislykkes, og da var Ulykken dobbelt stor. Vel vil en-

*) Program fra Borgerdydskolen paa Chavn., 1846, pag. 19 ff.

hver alvorlig Sysslen med religiøse Gjenstande, enhver sømmelig Tale derom gribe de Sjæle, i hvilke christelige Følelser leve eller kunne vækkes; men herfra er endnu et stort Spring til det, vi kalde Andagt; og naar Læreren gjør den Fordring til sig selv at ville opbygge, da misforstaaer han vistnok Apostelens Formaning, at man bør „holde ved i Tide og i Utide“, og om han end hos Nogle kan fremkalde en vis „Andagt“, saa bliver dette dog vanffeligt mere end nogle uklare sjælelige Bevægelser, som den følgende Mathematik- eller Geographi-Time kan sporløst udslutte. Og hos de Fleste vil snarere fremkaldes en ganske anden Stemning, hvilket man ikke kan lægge Disciplen til Last; Stedet, Tiden og Leiligheden er uheldig; og fra det Hellige til det Profane er der kun en kort Vej, som Drengen hurtig tilbagelægger. — Andagtsens høieste Potents er Bønnen, og jo mere Forf. anerkjender, at der er et stort Spring fra „at tale om Bønnen“ til „at bede saavel i Manden som med Forstand“, desto lettere vil han vel opgive sin Fordring, at Læreren skal bede med Disciplene. Denne Fordring lyder visseelig saare forunderlig i de fleste Religionslæreres Dren; er der Mange, som slet ikke bede, og Mange, som bede slet, saa bør Læreren vel ikke i Skoletiden foretage sig en Handling, der saa let kan fremkalde Ligegyldighed for Bønnen eller vel endog Spot derover. Thi vistnok arbejder Skolen ogsaa for Kirken; men den kan dog ikke gribe ind i dennes Gjærning eller ville være en ecclesiola in ecclesia; enhver Sammenblanding af begges Formaal kan kun afstedkomme Skade*). Denne Forskjellighed i Skolens og Kirkens

*) Dersom Religionsunderviisningen skulde gjøres opbyggelig, da maatte den vel, saaledes som det ogsaa enkelte Steder tildeels er skeet, henlægges udenfor den almindelige Skoletid, f. Ex. til Søndag Mornings. Men herved vilde et fremmed Element indbringes i Underviisningen og Skolen vistnok overskride sine Grænser.

Dygave er ogsaa fra den sidste Side factist anerkjendt derved, at det ved Disciplenes Indtagelse til Confirmationsunderviisning ikke kommer an paa, hvor stort eller omfattende et Cursus de i Skolen have gjennemgaaet, hvorfor ogsaa Disciple fra de øverste og lavere Classer stilles lige og modtage den samme Forberedelse. Og paa den anden Side fortsætter Skolen sin Underviisning uden at kunne tage noget egentligt Hensyn til, om Disciplene ere confirmerede eller ikke; i Almindelighed ville vel ogsaa i de fleste Classer confirmerede og uconfirmerede Disciple være blandede; og skjøndt Lærebøgerne i Skolen tildeels ere de samme som de, der bruges ved Forberedelsen til Confirmationen, bliver Behandlingen dog altid meget forskjellig. Ingen vil heller med Rette kunne fordre, at Religionsunderviisningen for de uconfirmerede Disciple skal gaae ud paa at forberede dem til at modtage Præstens Veiledning; men man kan kun fordre, at Underviisningen i de lavere Classer er saaledes afpasset, at den forbereder og begrunder Underviisningen i de høiere.

Den Kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler fordrer i den provisoriske Plans § 4, at Underviisningen i Religion i de høiere Classer skal meddeles i en udførligere og mere videnskabelig Behandling. „Men forat dette skal kunne skee, maa deels Disciplene i de lavere Classer forberedes til at modtage denne, deels Læreren have til sin Understøttelse en Lærebog, der med det fornødne Hensyn til Kirkens historiske Udvikling og de confessionelle Forskjelligheder udvikler den evangelist-lutheriske Kirkelære i størst mulige Kortthed og Bestemthed saaledes, at det Ethiske finder sin Plads i nøieste Forbindelse med det Dogmatiske. Thi det theologiske Spørgsmaal om Forbindelsen eller Adskillelsen af Ethik og Dogmatik kan ikke komme til Anvendelse ved en saadan Udvikling af de christelige Be-

greber, som en Lærebog i Religionen maa give. Her maae begge Dele være forenede, ligesom de ere det for den christelige Bevidsthed“. — Men den danske Skolelitteratur savner en Lærebog, som fyldestgjør de Fordringer, der med Billighed kunde gjøres til den. Naar vi skulle nævne dem, vi have, kan der kun være Tale om to: Krog Meyers og Fogtmanns. Den første bruges, saavidt vides, endnu kun i Metropolitanaskolen, Slagelse, Ronne og Ribe. Og i den førstnævnte Skoles Program for 1846 pag. 75 anføres det, der kan tale for denne Lærebog, nemlig, at den, „skjondt affattet i et vanskeligt Sprog, dog anbefaler sig deels ved de indholdsrige Paragrapher, hvori hvert Ord bliver vigtigt ved sin Betydning, og deels ved den vanskelige Sprogbygning selv, som medfører Nødvendighed for Disciplen til skarpt at adskille Sætningens Dele, tænke over dem, omsætte dem i en anden Form for at forstaae dem, og bidrager saaledes til, at Sandheden sees klarere og opfattes dybere.“ Smidlertid er i denne Bog saameget overladt til Læreren mundtlige Foredrag og Disciplenes Opmærksomhed for dette, og Bestræbelsen efter Korthed saa ofte bleven Anledning til Utydelighed, at det vel nærmest var dette, som forarsagede, at Biskop Fogtmanns Lærebog i Landets øvrige lærde Skoler afløste Krog Meyers.*) Men med al Anerkjendelse af det Gode, som den nu i næsten alle lærde Skoler i en Række brugte Lærebog har udrettet og endnu kan udrette, tør man dog udtale det Duffe, at den maatte afløses af en anden, i hvilken deels et større Hensyn til det Historiske var taget, deels de religiøse Sandheder vare udtalte i en bestemt Form,

*) I begge Borgerdybskolerne bruges — efter Hundrups Skole Kalender for 1845 — ingen Lærebog i Religionen, og af Hr. Gude's ovenomtalte Program pag. 16 sees, at han dicerer de to øverste Classer „et Forsøg til en Religionslære“.

hvorved baade Disciplenes Oversigt over det Hele vilde lettes ved Udgåaelsen af en vis Bredhed og unødvendig Schematiseren, og tillige de enkelte Læresætninger vilde fremtræde tydeligere i deres indbyrdes Forhold. De Bemærkninger, som Dr. Kalkar 1834*) gjorde med Hensyn til Biskop Fogtmanns Lærebog, staae vist alle endnu ved Magt; Ingen vil kunne nægte, at den samme Ting ikke sjældent har unødvendige Gjentagelser, f. Ex. naar Indflydelsen af Kundskaben til en eller anden Sandhed udvikles baade i positiv og negativ Henseende; Læren om Treenheden og Afsnittet om Englene kunde modtage en skarpere Bestemmelse; Et og Andet af Sædelæren kunde være kortere; mange Definitioner kunde modtage en større Omgrænsning, ligesom ogsaa enkelte Steder Begreber ere opstillede, som ikke stemme med den protestantiske Tro, saaledes Forklaringen af Begrebet Retsfærdiggjørelsen. — Til disse Bemærkninger turde endnu kunne føies adskillige andre, saaledes den uheldige Fremstilling af det ontologiske Bevis for Guds Tilværelse; den som det synes ganske tilfældige Orden, i hvilken de guddommelige Egenskaber ere fremstillede; Anviisningen til at ophæve Pligtcollisioner, der i det Væsentlige kun omhandler saadanne Tilfælde, hvor ingen virkelig Collision finder Sted**); den underordnede Plads, der anvises Begrebet: Frygt for Gud, da heri indeholdes Mere, end en Underafdeling af Begrebet Grefrygt; den mod Bibelens og Kirkens Brug stridende Anordning af Begreberne Tro og Omvendelse, endelig den fra den kirkelige Lære afvigende Udvikling af Confirmationens Forhold til Daaben. — Men hvad der især vanskeliggjør Brugten

*) I det tidligere anførte Skrift: Om Religionsunderviisning i lærde Skoler, pag. 21 f.

**) Og den til Slutning givne Regel: quod dubitas, ne facias, fortjener neppe at andesales.

af denne Bog ved Underviisningen, er den Vidtløftighed og Udførlighed, hvormed Meget er behandlet, der vel snarere burde være overladt den mundtlige Forklaring. Det bliver derfor ofte Læreren Sag, ikke — hvad der vel var det Naturlige — at udvikle og forklare Bogens Ord, men at vejlede Disciplene til at finde og fatte Hovedtanterne, der ofte ligesom dølge sig bag en Mængde Enkeltheder, som hver for sig fremtræde med altfor stort Krav paa selvstændig Betydning. En Lærebog i Religionen bør indeholde Saameget, at der ere tilstrækkelige Tilfnytningspunkter for det mundtlige Foredrag; men den bør ogsaa kun indeholde Saameget, at den mundtlige Forklaring er nødvendig, og at Disciplene, naar de giengive det Læste, have bestemte og sikre Udtryk at holde sig til. Saaledes undgaaes bedst den løse Snakken undenom og hyppig tilbagevendende loci communes, hvormed Mangelen paa Klarhed i Tanke ofte søges skjult, og det ikke blot hos de slet forberedte Disciple, men ogsaa hos dem, der netop ved Bogens Rigdom paa Ord ere blevene fattige og forvirrede.

I de lavere Classer bruges i alle lærde Skoler paa een nær Bales Lærebog *), og hvad der end har været bemærket navnlig mod enkelte Partier af denne Bog, er der dog hidtil neppe udkommet nogen, der kunde træde istedet for den. Og ved behørig Gjennemgang og Fremhæven af Hovedpunkterne vil den ogsaa yde Læreren god Bistand til at opnaae det, som i de lavere og mellemste Classer maa anses for Underviisningens Hovedformaal, nemlig at give Disciplene sikker Kundskab til de christelige Hoveddogmer og til den christelige Morals væsentligste Sætninger.

*) Efter Hundrups Skole-Calendar bruges i Kønne lærde Skole Bohrs Ledetraad.

En væsentlig Deel af Religionsunderviisningen har Bibelhistorien altid udgjort, og det ikke blot, som en Forfatter*), der omtaler dette Punkt, yttre sig: „fordi det styrker enhver Underviisning i Skolen, at den knyttes til et positivt Fag“. Thi positivt i Ordets fuldeste Betydning skal vel ogsaa den Deel af Underviisningen være, der gaaer ud paa at meddele Kundskab til de dogmatiske og moralske Sandheder; ligesom ogsaa samme Forfatter med Rette yttre sin Misbilligelse med en Underviisning, der „i en tidlig Alder kaster det ubefæstede Gemyt ind i den dialektiske Bevægelses og Tvivlens Sphære.“ Bibelhistorien har en høiere Betydning og en større Værd, end blot det at afgive Stof for Underviisningen; den aabner Blikket for Guds Wiisdom og Magt, viser den guddommelige Virken i Aabenbaringens Deconomi, forbereder Bekendtskabet til den Hellige Skrift selv, og giver Underviisningen Liv og Klarhed, ved at yde en practisk Commentar til de i den egentlige Religionslære forklarede Sandheder. — I de lavere Classer maa denne Deel af Religionsunderviisningen naturligviis blive aldeles fragmentarisk; og det gamle Testament vil her tilbyde den forholdsviis største Part af Stoffet, og gavne ved sin Rigdom af Exempler paa Godt og Ondt, paa Guds Storhed og den menneskelige Afmagt. I de høiere Classer vil en fuldstændigere Overføgt behøves ikke blot over den hellige Historie selv, over Patriarchernes og Propheternes Lieder, over det udvalgte Folks velskende Skjæbner og Frelserens Liv og Gjerninger og Taler; men denne Kundskab maa støttes paa og forklares ved en næiere Indføgt i den bibelske Geographi og Archæologi, ligesom ogsaa mange historiske Notitser, f. Ex. angaaende Hedenstabet

*) Adjunct (nuv. Overlærer) J. A. Ostermann: Om Afgangsexamen i den reformerede Skole, Kbhavn 1845, pag. 36.

i hine Tider, angaaende Affattelsestiden for de Hellige Skrifter o. s. v. ville være nødvendige*). I alle Danmarks lærde Skoler bruges i de øverste Classer Her sels store Bibelhistorie, der i sin nyeste Skikkelse, gennemseet af Pastor Lic. theol. P. C. Lind, er befriet fra de fleste Usfuldkommenheder, der tidligere vare paaankede, om end Udgiverens Skaansomhed stundum har bevæget ham til at afholde sig fra Rettelser, der dog havde været usselige; saaledes er — for at nævne et Exempel — Elias's Liv og Virksomhed endnu bestandig fremstillet isoleret og løsrevet fra den Tid, til hvilken det naturlig henhører. Men uanset saadanne mindre væsentlige Enkeltheder have vi i dette Skrift en Skolebog, der brugt paa rette Maade kan bidrage Meget til at opnaae det Maal, hvortil al bibelhistorisk Læsning bør sigte, nemlig at bibringe Disciplene noie og frugtbart Kjendskab til den hellige Historie og til de Tider og Personer, hvis Liv har større eller mindre Betydning i religiøs Henseende. Mere tør man vel ikke forlange af den blotte Bibelhistorie; — det rette Kjendskab til den Hellige Skrift, til de religiøse Sandheder og disses practiske Anvendelighed kan kun hentes i denne Bøgenes Bog selv.

Bibellæsningen har hidtil i de fleste lærde Skoler været indskrænket til øverste Klasse, hvor i Almindelighed et Evangelium og et af de lettere Breve læstes paa Græs. Utilstrækkeligheden af den Bibelfundskab, der saaledes kunde erhverves, har længe været indlysende, og i en Række af Aar har neppe Noget skrevet om Religionsundervisningen uden at fremhæve denne Mangel. Den Kongl. Direction har i sin provisoriske Plan bestemt, at Bibellæsning i Modersmaalet skal finde Sted

*) I denne Henseende er Dr. Rettigs „Bibelfunde“ — ogsaa oversat paa Dansk af Prof. J. Jensen — en brugbar Haandbog.

i de lavere Classer. Om denne Forholdsregels Gavnlighed kan der derfor kun være een Mening; kun turde maaskee nogle Lærere ansee det for temmelig tidligt at begynde Underviisningen i nederste Classe med „Bibelhistorie og Bibellæsning“, saaledes som Skolernes høie Dyrighed har bestemt det. Thi forat Læsningen af den hellige Skrift skal have nogen sand Nytte og Betydning, maa der vel hos Disciplen forudsættes deels en almindelig Kundskab til den hellige Historie og til den christelige Religions Lærdomme, deels en noget større aandelig Udvikling, end Elever i nederste Classe i Almindelighed medbringe til Skolen*). Hvad de Stykker angaaer, som kunne læses, da bliver vel her altid det nye Testament det vigtigste, deels fordi Kundskaben til dette fornemmelig bør befordres, deels fordi det gamle Testament i det Hele taget er mindre tilgængeligt for Barnet, og fordi Underviisningen i Bibelhistorie, naar den ledsages af de fornødne udførligere Dplysninger, her i de fleste Tilfælde vil være tilstrækkelig. Og af det nye Testament ere igjen de historiske Bøger — Evangelierne og Apostelhistorien — de Stykker, der vel meest egne sig til Brug i Skolerne, og lettest ville kunne gjenemgaaes med Disciple i de lavere og mellemste Classer. Thi baade ville Disciplene paa denne Maade erholde en nøiere Kundskab til Jesu Liv, saaledes som hans egne Apostle have fremstillet det, og de ville tillige, naar Læreren fordrer, at de under Gjengivelsen beholde de bibelske

*) Af Metropolitankolens Program for 1846 sees ogsaa, at den Hellige Skrift i nederste Classe kun benyttes til at sege enkelte Bibelsprog; i anden og tredie Classe læses Stykker af det gamle Testament for at oplyse den bibelhistoriske Læsning; i 4de og 5te Classe læses et Evangelium i Sammenhæng, og endelig i 6te Classe et Evangelium i Grundsproget. I Skoleaaret 1845—46 læstes dog i 2den og 3die Classe nogle Capitler af Marcus's Evangelium.

Udtryk og Bendinger, lægge Grunden til et fortroligere Bekjendtskab med den Hellige Skriffs Sprog og særegne Udtryksmaade. Ogsaa i en anden Henseende vil Bibellæsningen være af væsentlig Nytte, idet den vil give Læreren rig Anledning til bestandig paany ad andre Veie og i andre Forbindelser at indstærpe de religiøse Sandheder og paavise deres Anvendelse i Livets forskjelligste Forhold. Disciplene ville herved lettere erhverve sig nogenlunde Færdighed i at udtrykke sig angaaende en religiøs Materie, og de ville Lettere kunne bringes fra den tomme Udenadslæsen og aandløse Opramsen, til hvilken de især i en vis Alder hyppig ere tilbøielige. Men at foresætte Disciple større eller mindre Stykker af Skriften til Udenadslæren, — naar det ikke er særdeles vigtige Steder af Jesu Taler —, synes ikke at være noget heldigt Middel til at føre de Unge bort fra den trættende og nedslaaende Bogstav og ind i dens levendegjørende Aand, især ikke, naar de dertil bestemte Stykker tages udelukkende af Brevene*), der ved deres Indhold blive langt vanskeligere at forstaae, og i hvilke Sammenhængen ofte kan være besværlig at finde og beholde.

Efter Aftale med denne Skoles Rector vil Bibellæsningen fra næste Skoleaars Begyndelse blive indført her ved Skolen, saaledes at 3die og 4de Klasse læse et af de synoptiske Evangelier og 5te Klasse Apostlenes Gjærninger. Ved at tage disse historiske Stykker vindes ogsaa den Fordeel, at et større Quantum kan blive læst, — Noget, der vel er af underordnet Betydning, men dog langtfra ligegyldigt. I øverste (6te) Klasse vil som hidtil afvejlende blive læst et Evangelium og

*) L. Gude l. l. pag. 13—14 anfører en stor Mængde større og mindre Stykker af Pauli, Jacobs og Peters Breve, som læses udenad, efterat de i Korthed ere gennemgaaede.

et Brev i Grundsproget, i næste Skoleaar Brevet til Galaterne og maaffee Jacobs Brev.

Den historiske Deel af Religionsunderviisningen har hidtil indskrænket sig til Bibelhistorie; kun een Skole har i denne Henseende gjort en Undtagelse*). I de øvrige har det været overladt Læreren, om han i Timerne kunde finde Leilighed til at meddele Oplysninger og Bemærkninger, hentede fra Kirkens Historie; men selv hvor dette virkelig er skeet, har en saadan aphoristisk Kundskab vel ikke let kunnet faae nogen stor Betydning. Der har endogsaa været de, som have meent, at den historiske Kundskab burde være indskrænket til Kirkens „historiske Grundlag, nedlagt i de hellige Skrifter“**). Og vel er det sandt, at der altid vil være nogen Leilighed for Historielæreren til at dvæle ved de kirkelige Bevægelser og deres Følger; men dette vil dog kun kunne skee ved saadanne Begivenheder og Tilstande, der havde nogen større politisk Betydning, saasom Korstogene, Hierarchiet, Kirkens Fordærvelse, Reformationen. Og man vil ogsaa maatte indrømme Utilsirækkeligheden af at give Disciplen nogen Kundskab til Christendommens hellige Aldtid, og derpaa, med Overspringelse af alle historiske Mellemlid, give ham en Fremstilling af den christelige Lære i den Form og Orden, hvori den nutildags er bleven bragt. Intet Beviis for Christendommens Guddommelighed kan være baade større og fatteligere end det historiske, og ingen Ord kunne saa klart fremstille Evangeliets Kraft, som det Factum, at det samme Evangelium i saa lang en Mærække har virket uendelig meget. Og det er vel en let Sag at sige Disciplene, hvad ogsaa de fleste

*) I Rønne lærde Skole er — efter Hundrup l. 1. — Kalkars Udsigt over Kirkehistorien til Reformationen bleven benyttet.

**) J. M. Ostermann, l. 1. pag. 35.

Lærebøger gjøre, at Christi Lære har havt særdeles gavnlige Virkninger; men det hjælper langt mere at vise dem nogle af disse Virkninger, at dvæle lidt længere ved mærkelige Mænd og Tider. Den kirkehistoriske Underviisning maa vel derfor, naar den skal være Mere end et Appendix til den dogmatiske, blive en fortløbende Række af Skildringer af Kirkens forskjellige Tider, hvori Eenheden vises i Mangfoldigheden, den sande Kjerne i de ofte uhyggelige Omgivelser. Saadanne Foredrag lade sig lettest gruppere om historiske Personligheder, da Charakterfildringen netop fra et christeligt Synspunct faaer sin fulde Betydning. For det i disse Foredrag Gjennemgaaede bør neppe fordres Regnskab ved nogen Examination; En vil kunne modtage og bevare Mere deraf, end en Anden; Leilighedsviis kunne de afgive Dpgaver til danske Udarbejdelser, og ved den egentlige dogmatiske Underviisning vil der, saaledes som det ogsaa er den Kongl. Universitetsdirections Mening, være Leilighed til at omtale de vigtigste Momenter af den christelige Kirkes Historie, og disse ville da desto lettere kunne behandles, jo klarere et Overblik Disciplene have erhvervet sig over Begivenhedernes historiske Sammenhæng og Følge. — Dersom de lærde Skolers høie Dyrlighed havde fundet Anledning til at bestemme Religionsunderviisningens Bedbliven i 7de Klasse, da vilde vel netop denne Klasse have egnet sig til en videre Udførelse af denne historiske Side, saa meget mere, som den historiske Underviisning navnlig i det sidste Aar i 7de Klasse skal fremhæve „Statsforfatningernes, Kunsternes, Videnskabernes, Religionernes, Rindskibeligheids og Sædernes Historie“. Her synes ogsaa den christelige Religions Historie at kunne have fortjent en selvstændig Plads.

Foranstaaende Bemærkninger knytte sig, som Læseren vil

have seet, til factiske Forhold og normerende Bestemmelser; men hermed var tillige deres aphoristiske Character given. De ønske derfor kun at betragtes som Bidrag til at løse den Opgave, der i en christelig Skole altid maa være af største Vigtighed, nemlig at give Religionsunderviisningen den Plads, den fortjener at indtage blandt Skolens øvrige Discipliner.

Efterretninger

om

Frederiksborg lærde Skole

for Skoleaaret 1 Sept. 1846 — 1 Sept. 1847,

af

Dr. H. M. Flemmer,
Professor og Skolens Rector.

Lærerpersonalet og Underviisnings- gjenstandene, Lektionstabellen og Fagfordelingen.

Efterat Overlærerembedet her ved Skolen i temmelig lang Tid havde været vacant ved hidtilværende Overlærer N i s s e n s Forfremmelse til Rectoratet i Horsens under 3 April f. A., og hans Fag og Timer interemistisk havde været besørgede af Herr Adjunkt Reinhard og min Son, Philol. Stud. Edv. Flemmer, havde vi den Glæde at hidtilværende Adjunkt ved Metropolitanskolen, Herr Johannes Andreas Ostermann, under 18 Juli f. A. blev udnævnt til Overlærer ved Skolen, hvilket Embede han tiltraadte ved det nye Skoleaars Begyndelse. Af Skolens ældre Lærere bleve de Herrer Michelieu og Reinhard under resp. 1 Aug. f. A. og 8 Januar d. A. fra constituerede Lærere forfremmede til Adjunkter.

Under 1 Aug. indsendte jeg til den Kongelige Universitets- og Skoledirections Approbation efterstaaende Udkast til en Lektions- og Timeplan for Skoleaaret 1 Sept. 1846—1 Sept. 1847, samt Forslag om Fagenes Fordeling mellem Lærerne.

Lektionstabel.

	VI Cl. A og B.	V Cl.	IV Cl.	III Cl.	II Cl.	I Cl.	Summa ugentlige Timer
Dansk	2.	2	2	3	6	6	21
Latin	9	10	10	10	"	"	39
Græsk	5	5	5	"	"	"	15
Hebraisk	2 2	"	"	"	"	"	4
Franst.	3	3	2	2	3	2	15
Tydsf	2	2	2	2	6	6	20
Religion	3	2	2	2	2	2	13
Hift. og Geogr.	4	4	4	4	4	4	24
Mathematik. . .	4 4	4	4	4	4	4	28
Naturalære . . .	" 2	"	"	"	"	"	2
Naturhistorie . .	"	2	2	3	3	3	13
Skrivning	"	"	1	2	4	5	12
Gymnastik	2	2	2		2		8
Summa	36 38	36	36	36	34	34	

Desuden 4 Timer ugentligt Sang, 1 Time til hver
Stemme.

Fagfordeling.

Rektor Latin i VI Cl., Græsk i VI og V 19 Timer ugentligt.
 Overlærer Ostermann Latin i V og
 IV, Græsk i IV 25 — —
 Adjunkt Low sen Tydsf i de 4 øverste Cl.,
 Hift. og Geogr. i de 3 nederste,
 Religion i de 2 nederste Cl. . 24 — —

Adjunkt Kønigsfeldt Hebr. i VI A og B, Hist. og Geogr. i de 3 øverste, Skrivning i de 4 nederste Cl.	28	—	—
— Børre Latin i III , Fransk i alle Cl.	25	—	—
— Langhoff Mathematik (Reg- ning derunder indbefattet) i alle Cl., Naturlære i VI B	30	—	—
— Richelieu Religion og Danst i de 4 øverste, Naturhist. i de 5 nederste Cl.	31	—	—
— Reinhard Danst og Tydsk i de 2 nederste Cl.	24	—	—
— Børre som Lærer i Gymnastik og Svømning	8	—	—
Skolelærer Erølev som Syngelærer	4	—	—

Foranstaaende Documenter ledsagede jeg med efterføl-
gende Skrivelse:

„Af vedlagte schematiske Lectionsplan og Fagfordelings-
plan for det næste Skoleaar, som herved indstilles til høj-
gunstig Approbation, vil den Kongelige Direction erfare, at
den provisoriske Plan for de 3 udvidede Skoler
agtes indført her fra det næste Skoleaars Be-
gyndelse, blot paa nogle Ubetydeligheder nær. Allerede i
Skoleaaret 1 Oct. 1845—1 Sept. 1846 skete hermed en
Begyndelse, i det Underviisningen i Latin i nederste Cl.
afstøstes af en udvidet Underviisning i Danst og Tydsk. I
det man i Aar lader samme Forandring indtræde i **II Cl.**,
følger det deraf, at Underviisningen i Græsk, som foreslaaet
er, ikke maa begynde samtidig med Latinen i **III Cl.** men

først i IV Cl. Naturhistorien har jeg troet at burde indstrænke til de 5 nederste Classer; thi deels nærer jeg og alle de Skolemænd, hvis Mening jeg har kunnet erfare, stor Tvivl om Hensigtsmæssigheden af at udstrække denne Underviisning videre end i det **Sjette** til V Cl. incl., deels vil det i ethvert Tilfælde være unyttigt at lade de nuværende Disciple i VI Cl. begynde paa denne Underviisning, hvortil de mangle alle Forfundskaber, og som de dog kun kunde nyde saa kort en Tid, at intet Resultat kunde vindes. Derimod mener jeg, at Underviisning i Naturlære, uafhængigt af Disciplenes Kundskab eller Ikkkundskab i Naturhistorien, bør indføres i VI Cl., dog for i Aar kun i dens nederste Afdeling, som jeg kalder VI B, saa at de, der begynde derpaa, kunne gennemgaae et toaarigt Cursus i denne toaarige Klasse. Ligesom nu denne Cl. altid har været deelt i A og B i Hebraisk, og ventelig maa vedblive at være det bestandigt i Naturlære, (esterksom jeg ikke ret vel seer, hvorledes i Fremtiden de, der have nydt denne Underviisning i eet Aar, kunne combineres med dem, der Intet kjende til Naturlæren), saaledes ønske vi særdeles, at samme Deling af VI Cl. maatte finde Sted i Mathematik, som er det Fag, hvor Uleiligheden af toaarige Classer mest spores. At Fransk agtes bibeholdt som hidtil i nederste Cl. blot med 2 Timer, er steet især for at indøve Oplæsning; dog ogsaa for at skaffe Disciplene en Smule Glosesforraad, uden nogenjombest Grammatiks Anvendelse, for at Fremgangen i dette Sprog kunde blive desto raskere i II Cl.“

Da Directionen under 22 August approberede samtlige foreslaaede Forandringer og Foranstaltninger, er som Folge deraf Frederiksborg lærde Skole siden dette Skoleaars Begyndelse indtraadt i de udvidede Sko-

Iers Række, og Afholdelsen af Examen Artium ved Skolen selv samt Oprettelsen af den manglende 7de Cl. vil forhaabentlig indtræde ved Udgangen af det tilstundende Skoleaar. Disse betydelige Forandringer og Udvidelser af Underviisningen ere iværksatte uden nogenomhelst Forøgelse af Skolens Lærerkrafter, og med saagodtsom ingen Forøgelse af Udgifter til Extratimer. I forrige Skoleaar blev betalt Extragodtgjorelse for 11 Timer ugentligt; i Aar har Antallet af Extratimerne beløbet sig til 17, eller med andre Ord, Indførelsen af 2 nye Fag, Naturlære og Naturhistorie, samt Delingen af en Cl. i Mathematik er opnaaet ved en Forøgelse af neppe 80 Rbd. aarlig Godtgjorelse til Lærerne. Imidlertid vil man neppe kunne blive staaende derved. Thi deels ville, forhaabentligt snart, de udeblivelige Følger af den Uconsequens, som ligger i at etablere Principet om eetaarige Classer, og dog beholde 6te Cl., en Mellemklasse, som toaarig, med uimodstaaelig Magt bevirke enten en fuldstændig Deling af 6te Cl. i 2 eetaarige Afdelinger, eller en Indskrænkning af 6te Classes Cursus fra toaarigt til eetaarigt, og derimod en Udvidelse af 7de Classes Cursus fra eetaarigt til toaarigt. Vel vilde ogsaa dette være et Brud paa Principet; men det vilde være let at bevise, hvis det behøvedes, at det i sine Følger ingenlunde vilde være saa fordærveligt eller indvirke i den Grad hemmende paa Underviisningen som i 6te Klasse, hvor man nu er stillet imellem det sorgelige Alternativ at forsinke de Ældre og gjøre dem kjede af en Underviisning, der for en stor Deel for dem er en Gjentakelse, eller at overile de Yngre, og derved udsætte sig for at ødelægge dem baade i fysisk og intellectuel Henseende og ret egentlig anvise dem til at noies med en løs og overfladisk Viden, Noget som Skolen netop af al Magt skulde befjæmpe. Men hvad enten

man nu beslutter sig til at dele 6te Cl., eller til at gjøre 6te Cl. til eetaarig og 7de til toaarig*), vil denne Forandring nødvendigviis medføre forøgede Udgifter til Gager, da der i ethvert Tilfælde maae antages flere Lærere, naar Classernes Antal forøges. Deels, og dette er et endnu vigtigere Moment, lever jeg i den faste Overbeviisning, at naar Lærerstandens ved Skolernes Udvidelse paalægges flere og større Byrder, (jeg mener derved ingenlunde flere Timer), og ved sin Virksomhed aflægger Vidnesbyrd om sin Dygtighed til at bære disse Byrder, vil den offentlige Mening med seirende Kraft understøtte den Kongelige Universitets- og Skoledirections

*) Imod den Foranstaltning at lade 6te Cl. blive eetaarig og 7de toaarig kunde maaske hentes en Indvending fra Afgangsexamens nærværende Indretning, i det den skal tages i to Afdelinger, ved Udgangen fra 6te og ved Udgangen fra 7de Cl. Men for det Første seer jeg ikke, hvorfor man, naar man endelig vil gjemme Charakterer eet Aar, ikke ogsaa kan gjemme dem to Aar; for det Andet veed jeg ikke, hvorfor disse Charakterer for det, som er afsløvet i 6te Cl., overhovedet behøve at glemmes. Afgangsexamen skal være en Modenhedsprøve, og de Fag som doceres i 7de Cl. afgive alene et tilstrækkeligt Materiale dertil. Man kan dog ikke, naar Noget skal dimitteres, prøve ham i Alt hvad han har lært i Skolen; og Ingen har før forlangt Charakterer fra de lavere Classer adderede til Charaktererne ved Udgangen fra den højeste eller en højere. Lad Prøven ved Dyprikkelsen i 7de Cl. være en simpel Dyprikkelsesexamen; antager man, at Fransk og Lydsf eller hvilket som helst Fag bør afsløvet i 6te Cl., saa er det nok, naar Vedkommende ved sin Dyprikkelse har aflagt fyldestgjørende Prøve i disse Fag; i modsat Tilfælde maa man antage, at han ikke var bleven opstøttet. Men vil man addere disse Charakterer til dem, som han faaer i andre Fag ved sin Udgang fra 7de Cl., for at faae en fuldkommen nøiagtig Pointsberegning for hans aandelige Modenhed, saa maatte man, naar man var streng consequent, ogsaa medtage Charaktererne for Calligraphi og Regning, som han har faaet, da han opstøttedes fra 4de og 2den Cl.

Bestræbelse for at sikkre Lærerstanden et anstændigt og sorgfrit Udfomme, og gjøre det muligt for vore høie Foresatte at bortrydde alle Hindringer og virkeliggjøre et Gagesystem, der sætter Lønnen i Forhold til Arbeidet. Skolemandenes Tillid til at Directionen længe har arbeidet hen til dette Maal er bygget paa høit og officielt udtalte Ytringer af Samme; om Hindringernes Bestaafenhed og Magt kan den Uindviede ikke dømme; men at Maalet endnu ikke er naaet, skylder Lærerstanden sig selv at erklære, idet den villig erkjender, at der er udrettet Noget, og det ikke Lidet. Men i det Directionens egne klare Ord berettigede Skolemandene til at antage, at det er Høisammes alvorlige Villie at bevirke en tilfredsstillende Forbedring i Lærerstandens Aaar, kunne vi ikke betænke os paa at lade en Skrivelse, som denne Skoles Lærercollegium under 18 Dec. f. A. i denne Anledning indgav til den Kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler, afstrykke her, for derved at sætte dem, der interessere sig for Skolens Anliggender, istand til at bedømme, hvad vi for vort Bedkommende have gjort for at fremme en Sag, der er i det Mindste ligesaameget i Skolens som i Lærerstandens Interesse, i det vi ikke noget Dieblik have kunnet betvivle, at naar de Overordnede med Ord erklære og i Gjærningen vise deres alvorlige Villie til at sætte deres Undergivne istand til at arbejde med freidigt Mod, er det de Undergivnes Sag, med sømmelig Oerbødighed, men aabent og frimodigt at udtale, hvad de savne og hvad de ønske. Skrivelsen lød saaledes:

„Lærerstanden ved de lærde Skoler har alt i flere Aar med Længsel imodeseet en efter Tidens Fordringer aspæsset Forbedring i dens oecoonomiske Stilling. Naar denne indtil Dato endnu ei er indtraadt, har man paa ingen Maade overseet, at høiere finantzielle Hensyn have kunnet lægge betydelige

Hindringer veien for en Reform, om hvis Nødselighed alle ere lige enige. Men med den fulde Auerkjendelse heraf tør Lærerstanden paa ingen Maade fordølge for sig selv, at de høist tarvelige Raar, under hvilke den arbeider, ei kunne andet end indvirke forstyrrende og hemmende paa dens Virksomhed, ligesom den troer at tørde antage, at Staten, naar den først er kommen til den fuldstændige Auerkjendelse af Reservens paatrængende Nødvendighed, ei vil slye de pecuniære Dpoffresser, der ville være fornødne. Men da det nu synes at ligge Standen selv nærmest, at oplyse Betkommende om det Mislige i dens Raar og Stilling, vove vi undertegnede Lærere ved Frederiksberg lærde Skole underdanigst at henvende os til den Kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler, med den Begjering, at Høisamme vil gjøre Sit til at der snarest muligt indtræder en Forbedring i de under den forterende Læreres oeconomiske Stilling.

Det vil være Directionen bekendt, at mangfoldige Lærere trindtom ved Skolerne see sig nødsagede til at overtage et ei ubetydeligt Privatarbeide, for derved at erhverve det til Livets Dphold Fornødne. Da dette i Reglen bestaaer i Informationer, er der mangen yngre Lærer, som underviser dagligt 6 à 8 Timer, ja stundom Mere. Vi ville ikke benægte, at friske Kræfter for en kort Tid kunne udholde dette, og vi ville ei heller gjøre det gjældende, at Virksomheden bliver desto større og friskere, jo mindre det Omraade er, hvorpaa den gaaer ud; men vi vove at paastaae, at et saadant forceret Arbeide tidligt eller sildigt leder til en aandelig Sløvhed, der medfører en for en grundig og oplivende Underviisning høist farlig Mechanisme. Det eensformige Arbeide undlader ikke at medbringe en vis Slaphed i at høre og meddele; og Læreren taber det friske og livlige Sind, der er lige nødvendigt

for Ungdommens sædelige og intellectuella Dannelse. Om det var sømmeligt, som det er sandt, vilde det være let her paa at anføre slaaende Exempler. — Dernæst vil det forcerede Arbejde i kort Tid gjøre det umuligt, selv for den ivrige Lærer, at følge sin Videnskabs Udvikling; og dog er netop dette et Punkt af høieste Vigtighed, da man baade i Skolen og ved Universitetet nu stiller Fordringerne langt høiere end tidligere: vi behøve blot at henpege paa Beskaffenheden af nye Lærebøger, der i det sidste Decennium næsten overalt ere indførte i Skolerne, for at godtgjøre, at der, i det Mindste i de fleste Fag, fordres en baade grundigere og dybere Indsigt end tidligere. Det er stærkt urgeret, at det er den aandelige Modenhed, der ved Underviisningen skal udvikles; men det forekommer os aldeles klart, at denne kun der kan fremmes, hvor Læreren selv ved fortsat Uddannelse bliver istand til at bevare Friskhed og Selvstændighed i Anskuelsen. — Men det er ei alene til dette Selvstudium Læreren skal have Tid; men skal han den ene Dag med den anden møde tilstrækkelig orienteret i det der gennemgaaes, vil en daglig Præparation i Reglen være ligesaa nødvendig for ham som for Disciple. Vel vide vi, at den Tid ligger ei saa fjernt, da Lærerne som oftest gjorde sig ingen eller liden Betænkning ved at improvisere, da næsten alle skriftlige Arbejder rettedes paa Skolen; men naar nu Tidens Krav og Fordringer næsten overalt har medført en aldeles modsat Fremgangsmaade, skulde det gjøre os særdeles ondt, om Statens Knaphed mod Lærerstanden skulde bidrage til atter at udslutte det Liv, som Tidens Udvikling har valet.

Men vi ville ogsaa for et Dieblit indrømme, hvad der dog i mange Tilfælde er umuligt, at Læreren i nogen Tid ved Siden af et saa anstrengende Arbejde vedligeholder den

aandelige Livlighed, fortsætter sine Studier og moder tilstrækkelig forberedt hver Time, han giver. Det er dog aldeles vist, og det er, at han i Længden ei finder sig vel derved og derfor snarest muligt vil søge en anden Løbebane, saafremt denne staaer ham aaben. Men herved kommer Lærerstanden for en stor Deel til at bestaae af et vandrende Personale, hvis Bestemmelse det synes blot at gjøre en Debut, for atter at forlade Scenen, naar man lover sig den egentlige Frugt af det Talent og den Dygtighed, de udvifte. At Skolen stiftes mod et altfor pludseligt Tab af gode og brugbare Kræfter, bliver saameget vigtigere, som Staten endnu ei har fundet noget Middel, hvorved den har faaet en Garanti for Duellighed hos den største Deel af Lærerstanden. — Men er Skolen det Sted, hvor Læreren skal fortsætte og ende sin Virksomhed, da er det vel dobbelt farligt, om de yngre Aars Anstrengelse har skjolnet hans Iver og sløvet hans Aand, eller om han siden i Manddommens og Kraftens Alder skal boies under Bægten af de oeconomiske Tryk, der fra tidligere Dage hvile paa ham, idet den med Aarene forhoiede men dog sparsomt tildeelte Løn er saa langt fra at kunne lette Efterveerne af hine, at den ofte ei er tilstrækkelig til de tarveligste med Aarene stigende Fornødenheder.

Vi have yttret, at der nu gjøres større Fordringer til Lærerstanden end tidligere, og vi tillade os at tilføie, at den med Alvor stræber at opfylde disse. Vi ville ikke hovmode os over den Slægt, som har skjenket os sin Veiledning og Underviisning; men vi ville ei heller slye at udtale, hvad vi efter strengeste Selvprøvelse ansee for sandt, at vi i det Hele arbeide paa en anden Maade med dem vi oplære, end hine have arbeidet med os; — og dog ere vore Raar høist ulige. Det er en uomstødelig Kjendsgjerning, — thi den kan bevises

med Tal —, at næsten hele Riget rundt en Masse af de til Livets Ophold nødvendige Artikler i den Grad ere fordyrede, at der nu til et nogenlunde anstændigt og tarveligt Udfomme vil fordres næsten det Dobbelte af den Indtægt, som for omtrent 2 Decennier siden dertil var fornøden. Det tør vel heller ikke regnes Lærerstanden til Last, om ogsaa den gjør Fordring paa nogle af de Bequemmeligheder, som Tiden har gjort til Nødvendighed for Andre af de dannede Stænder.

Det er ikke uden Smerte vi udtale det, at medens Staten har anseet det nødvendigt at forbedre andre Embedsclassers Kaar, er der endnu Intet udvirket for vor Stand. Der er stillet høiere og alvorligere Fordringer til os; men der er endnu Intet gjort, for at vi med et af oeconomiske Sorger uhildet Sind kunne opfylde disse. Men da vi have en urofskelig Tro paa Sandheden af de Grunde, vi have anført for en Forbedring i vor Stilling, have vi i Tillid hertil voyet at fremsætte disse for den Kongelige Direction, og vi ville ikke betvivle, at Samme vil anvende hele sin Indflydelse, for at skaffe det under den sorterende Lærerpersonale saadanne oeconomiske Vilkaar, at Lærerne, uden at sloves eller svæffes ved en overanstrengende Virksomhed, eller ængstes ved smaa, lige Sorger for det daglige Udfomme, kunne fremme de aandelige Interesser, som ere undergivne deres Baretægt.

Vi bede derfor den Kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler at betragte disse Vini'er som en frimodig og tillidsfuld Yttring, Underordnede vove at henvende til den Autoritet, hvis Kald og Pligt det er at tale Lærernes og Skolens Sag."

Samtidigt hermed underrettede vi Lærercollegierne ved de øvrige Kongelige lærde Skoler, der sortere under Universitetsdirectionen, om det af os gjorte Skridt, idet vi ventede og

ønskede, at de maatte føle sig beføiede til ved en lignende Petition at fremme denne Sag. I de samme Dage og aldeles uafhængigt af vort Andragende erholdt nogle af de ældre Lærere ved denne og, saavidt vides, ved alle de andre Skoler personlige Tillæg eller Gratificationer. Men ligesom Efterretningen herom paa den ene Side blev modtagen med Glæde som et nyt Beviis paa det, hvorom vi aldrig havde tvivlet, paa vore Forsattes Bestræbelser for at forbedre deres Kaar, som allerede i længere Tid havde staaet i Skolens Tjeneste, saaledes tor og bør det paa den anden Side ikke lades usagt, at den større Deel af Lærerstanden endnu arbejder under høist trykkende Kaar og usikre Udsigter for Fremtiden, selv uden Hensyn til de nærværende unaturlig høie Priser paa Livets første Fornødenheder, og at den oeconomicke Stilling, hvorpaa Lærerstanden maa troe at have et billigt og retfærdigt Krav, og hvortil, vi gjentage det, Directionen selv ved utvetydige Erklæringer har tilkjendegivet sit Dufte at føre den, hverken er opnaaet ved personlige Tillæg, der bevilges enkelte af de ældre Lærere, eller ved extraordinære og temporære Understøttelser, med hvor stor Taknemmelighed og Vaaskjønnelse disse end ere modtagne, eller ved et Normalreglement, der fastsætter et vist bestemt Antal af høiere og lavere Gager, og altsaa gjør Avancement til den høiere Gage i samme Embedsstilling afhængig af den tilfældigviis større eller mindre Dødelighed eller Afgang paa anden Maade blandt Enhvers Formænd, mindst saalænge Adjunktgagernes Fastsættelse endnu synes at gaae ud fra den Anskuelse, at Adjunkterne i Regelen ikke skulle betragte Skolen som deres rette Hjem, men som en Mellemstation paa Reisen efter et Præstekald eller en anden Ansættelse. Dette er hverken godt for Adjunkterne eller for Skolen; Skolens Lærere maae, naar

deres Formaal skal naaes, være Andet og Mere end løse Træffugle; men dersom en Adjunkt, som med sine 400 Rbd. Gage seer sig tvunget til evigt Coelibat, søger at forlade Skolen saasnart han kan, hvem vil da fortænke ham deri?

Endnu mere uindefaldende vil det Sørgelige i Lærerstands Kaar, især i de lavere Embeder, blive, naar den længe forventede Adjunktprøve i Forbindelse med en Omorganisation af den saakaldte Store Philologicum, forhaabentligt snart indtræder. Der ere to Midler til at skaffe sig en dygtig Lærerstand, der formaaer at løse den ikke lette Opgave, som det provisoriske Reglement stiller: for det Første en fyldestgørende Kundskabsprøve, der fordres aflagt af alle uden Undtagelse*), der søge Skoleembeder, foruden en tilstrækkelig praktisk Prøve**) førend deres definitive Ansættelse; og for det Andet et liberalt Gageringsystem, der sætter dem istand til at leve med Familie tarveligt men anstændigt og uden Næringsforger. Ved det Første skaffer man sig dygtige Lærere***), ved det Andet fastholder man dem. Hertil er det nødvendigt, at man forandrer Bestemmelserne for Fordringerne ved Store Philologicum, saa

*) At jeg vil have polytechniske Candidater som Lærere i Mathe-
matik og Physik, og theologiske Candidater som Lærere i Religion
fritagne for videre theoretisk Prøve, da de allerede have aflagt til-
strækkelig Prøve, bliver i det Følgende udtrykkelig bemærket.

**) Hvor denne skulde bestaae, er der ikke Leilighed til at udvikle
her, hvor jeg maa indskrænke mig til almindelige Anthyndinger; blot
maatte den være Noget ganske andet end den praktiske Prøve, som nu
er anordnet for Philologerne eller Skoleembedscandidaterne.

***) Det vil sige, man giver dem, der føle Kald til Skolefaget,
Foranledning til at udvikle sig i denne Retning og dem, der ere duelle
til at overtage et Læreembede, Leilighed til at documentere deres Dyg-
lighed, saa at man ikke som hidtil behøver at gribe saa godt som i

at man ikke forlanger en chaotisk Masse af de mest heterogene Gjenstande, hvorved netop ofte de Dygtigste og meest Begavede affkræftes fra at vælge et Studium, der mere forvirrer end klarer den aandelige Udvikling, men derimod fordrer Grundighed og Dygtighed **enten** i eet af Skolens Hovedfag, det være sig nu Philologi eller Historie eller Mathematik, **eller** i et Par af Bisagene, i det man forudsætter at Bedkommende ved deres foregaaende Prøver ved Skolen eller Universitetet (Efter de hidtil bestaaende Forhold Examen Art. og 2den Examen) have godtgjort deres almindelige videnskabelige Dannelse og Befæielse til at føre et almindeligt Tilsyn med Underviisningen i disse Fag i Skolerne, dersom de engang betvoes et Rectorat. Imidlertid, skjøndt jeg kunde tænke mig Muligheden af at f. Ex. en dygtig Historiker kunde være competent til et Rectorat, synes det dog rimeligt og billigt, at disse Embeder i Regelen forbeholdtes Philologerne, og da vilde den philologiske (og blot philologiske) Skoleembedseramen påsælig kunde kaldes Store Philologicum, eller blot Philologicum*), eller om man vilde Rectoreramen, forsaavidt som

Blinde. Jeg troer, at Lærerstandens nu tæller mange dygtige Personligheder i sin Midte; jeg veed, at nogle Skoler nu have saa dygtige Lærere, at de neppe kunde vente dem bedre efter Indførelsen af theoretiske og praktiske Prøver, og det er min Glæde og Stoltthed at kunne regne Frederiksberg lærde Skole blandt disse; men om det endog gjaldt om alle Skoler, saa var det dog kun et lykkeligt Tilfælde; og Sagen er for vigtig til at man tør altid stole paa Tilfældet.

*) Dette vil naturligvis beroe paa, om man ved Siden af Store Philologicum, hvor Philologiske Kundskaber maatte documenteres omtrent i samme Omfang og paa samme Maade som hidtil ved Skoleembedseramen, tillige vilde etablere en Lille Philologicum eller Adjunktprøve i Philologien, der gav kun de Rettigheder, som strax efter forlanges for Adjunktprøverne. Meningerne herom kunne være deelte.

den ene gav Afgang til Rectorater, naturligviis efterat Vedkommende først havde fungeret i de lavere Skoleembeder. For samtlige de øvrige Skolesag maatte der indrettes særegne Prøver, som jeg vilde kalde Adjunktprøver.

Man vil maaskee sige, at jeg her egentligt ikke har gjort Andet end at forsøge at slaae store Philologicum som et organisk Hele ihjel, og derefter partere Cadaveret i en Mængde Stykker og gjøre et levende Hele af hver Part. Men her maa jeg for det Første paa det Bestemteste benægte, at denne Examen i sin nærværende Form er et organisk Hele, med samme Bestemthed som Theologerne vilde erklære dette om den theologiske Examen, dersom Chemi, Botanik, Zoologi,

Det er muligt og endog rimeligt, at der ved den foreslaaede Forandring af Store Philologicum vindes et tilstrækkeligt Antal Candidater til alle philologiske Poster ved Skolerne, men da det deels ikke er absolut vist, og jeg deels ogsaa selv ynder den størst mulige Frihed i alle Lovbestemmelser, besynderligviis dem der angaae et Menneskes aandelige Væsen, naar blot det Heles Lær ligesuldt varetages, vilde jeg være tilbøielig til at admittere ogsaa en mindre omfattende philologisk Prøve, hvis Gjenstand maatte være den græske og latinske Grammatik og de almindelige læste Skoleforfattere. Den som godtgjorde grundlig Indsigt heri, vilde kunne være en meget brugbar Lærer i Philologi i de lavere Classer, og maaskee ved fortsat Studium, hvortil hans Embede gav ham Anledning; siden finde sig opfordret til at underkaste sig Rectorprøven. Imidlertid blev det hans egen Sag, om han vilde være tilfreds med de Rettigheder og den Virksomhed, som en mindre Prøve i Philologi, en Adjunktprøve, hjemlede ham. Blandt Andet forekommer det mig, at saadanne Lærere stundom maatte kunne være endog duelligere til at indøve Syrogenes Elementer end de lærere Philologer, af hvilken En og Anden stundom torde, vel ikke ansee en saadan Virksomhed for under sin Værdighed, (thi det vilde intet fornuftigt Menneske), men, hvis han i en Række af Aar skulde see sig henvist til den alene, tabe Interessen for den. Imidlertid har jeg som sagt ingen bestemt Mening om denne Sag.

Mathematisk eller lignende Discipliner skulde høre med til den som integrerende Dele, eller Polytechnikerne om deres Prøve, hvis de skulde godtgjøre Dygtighed i Hebraisk eller kristelig Dogmatik og Moral samt bibelsk Exegese. Og hvis man vil indvende; at en Lærer ved en lærd Skole og navnlig dens Bestyrer maa besidde et religiøst kristeligt Sind, og derfor aflægge en Prøve i kristelig Dogmatik og Moral og bibelsk Exegese, saa indrømmer jeg meget villig Præmissen men ingenlunde Conclusionen. — Ligeledes maa jeg aldeles benægte, at jeg har villet slaae Store Philologicum ihjel: dette var ganske uforment; den har slaaet sig selv ihjel for længe siden og har længe været et Cadaver, hvilket i Dyrigt var sagt uden al Fornærmelse mod de Mænd, som have seiet sig i denne Verdens Pinagtighed og underkastet sig denne Examen, blandt hvis Tal jeg selv hører. Heller ikke har jeg blot simpeltthen villet partere den i en Mængde Stykker, men jeg forlanger et af de 4 Fag, der efter den hidtil bestaaende Anordning er Hovedfag, Hebraisk, aldeles ubeluffet*); jeg har villet hævde den græske og romerske Philologi de Rettigheder, som den hidtil factisk for største Deelen har besiddet, skøndt endeel fortrængt og fortrykt af de andre Fag; jeg har villet staae det 1de Hovedfag, Historien, en uafhængig Existent og hævde et af de forrige haardt betrængte Bifag, (Bifag ikke i Skolen men ved Skolecambetsexamen), Mathematiken, til en

*) For mere end 10 Aar siden har jeg erklæret mig derhen, at dette Fag, der nærmest hører til Theologien, er Skolen uvedkommende og bør henlægges ubeluffende til Universitetet. Saalænge det beholbes i Skolerne, hvor det vel efter de sidste Bestemmelser, der sætte det halvt udenfor Deren, ikke kan holde sig længe, maatte vel altid en af Skolens Adjunker, oftest Religionslæreren, efter foregaaende Prøve, kunne overdrages denne Undervisning.

selvstændig Silling, og tilveiebringe fornøden Garanti for Lærernes Duellighed i de andre Fag, i hvilke der hidtil afslægdes ingen eller saagodtjøm ingen Prove af Lærerne, f. Ex. Modersmaalet og de levende Sprog. Hvad Mathematiken (og Physiken) angaaer, antager jeg, at disse Fag i Regelen ville blive overdragne til polytechniske Candidater, blandt hvilke det heller ikke vilde være vanskeligt at finde saadanne, som med Letthed vilde aflægge Prove paa deres Duellighed til at overtage Astronomien og Naturvidensskaberne.

Adjunktproven, der i Dyrigt ogsaa maatte være tilstedelig i Mathematik for Ikkopolytechnikere, og for hvilken Ingen maatte fritages undtagen polytechniske Candidater som Lærere i Mathematik og Physik, og theologiske Candidater som Religionslærere, tænker jeg mig indrettet saaledes, at Enhver, der mældte sig som duelig til en Adjunktur i et bestemt Fag, strax eller med faae Dages Varjel kunde underkaste sig den; i Dyrigt maatte det være Enhver usformeent at indstille sig til den naar han selv vilde, f. Ex. for at skaffe sig et Vidnesbyrd om sin Lærerdygtighed naar han ønskede en Huuslærerpost, Timer i et privat Institut o. s. v. Han maa kunne underkaste sig den med faae Dages Varjel; kan han ikke det, saa er det et Beviis paa, at han enten mangler de Kundskaber, som Enhver bør besidde inden han søger om eller melder sig til et Læreembede i et bestemt Fag, eller at Proven selv er forkeert indrettet, i det den fordrer Andet eller Mere end det Fornødne. Enhver Adjunkt, der ansættes efterat have bestaaet Adjunktproven, eller inden den, som polytechnisk eller theologisk Candidat, i de Fag, hvortil efter det Foregaaende disse Gramina hjemle Afgang uden videre Prove, maatte efter Omstændighederne kunne ascendere til Overlærerposter, naturligtvis under tilbørligt Hensyn til Beskaffenheden

og Graden af den Lærerduelighed, som de maatte godtgjøre under dens Embedsforelse som Adjunker. Til Adjunktproven vilde adskillige theologiske Candidater indstille sig, og deres Stilling vilde da, dersom det hidtil fulgte System for Adjunktens Gagering skulde beholdes, i al Fald ikke være værre end den nu er; thi de kunde efter nogle Aar afgaae til Præsteskald. Men der vilde maaskee indstille sig flere, som ikke vare Candidater, men specielt havde lagt sig efter Historie eller Mathematik eller de levende Sprog o. s. v. Og de vilde neppe være de fletteste Lærere, men netop af deres Midte vilde upaatvivleligt Overlærerposterne, forsaavidt de ikke vare philologiske, hyppigst blive at besætte, i det saadanne ved Adjunktproven i Regelen vilde have godtgjort en særdeles Dygtighed. I det man nemlig ved Adjunktproven vil sikkre sig Lærere med de fornødne Kundskaber og forebygge den Skandale, at Læreren ved en Hovedexamen ikke tør vende Dinene bort fra Kosods Historie, eller at Disciplene confundere ham ved at føre et andet Beviis for en mathematisk Sætning end det, der just staaer i Bogen, men ingenlunde bør forlange, at Skolens Lærere strax uden videre kunne overtage et Professorat ved Universitetet, skal man ved Adjunktproven kræve det Fornødne og ikke Mere, hvilket endda ikke bliver saalidt. Men findes der blandt Candidaterne til Skolens Embeder saadanne, som have bygget deres Studium af et eller andet Fag paa saa bred en Basis og saa fast en Grundvold, at de efter nogle Aars Skoletjeneste og fortsat Studium kunde betræde Cathederet i Universitetets Horesale, da skal der gives dem Leilighed til at vise det strax ved Adjunktproven; i det Bestemmelserne for Provens Omfang og Maade gives en vis Elasticitet, med skarpe Grændser nedad for at udelukke Stumperagtigheden, men Frihed opad for at give den fortrin-

lige Dygtighed Leilighed til at documentere sig. Men saadanne Mænds Stilling ved Skolen vilde være i høi Grad sørgelig efter det nærværende Gagesystem, og de vilde bittert beklage, at Skolen havde loffet dem bort fra Universitetet ved vel at tilbyde dem et Embede, men ingen tilstrækkelig Løn for Embedet; og begge Parter, baade Candidater og Iffecandidater kunde med Grund beklage sig over, at Skolen sørgede sine Fordringer til deres Arbejdsdygtighed og lagde Beslag paa deres bedste Kraft, men ikke sørgede for at opretholde og styrke deres Kraft, saalænge de vare arbejdsdygtige, eller at give dem anstændigt og rundeligt Naadsensbrød, naar de vare udflydte.

Altsaa — Dygtighed hos Lærerstanden, godtgjort ved tilstrækkelige og hensigtsmæssigt indrettede Prover, fra hvilke i intet Tilfælde Dispensation indrømmes, og Liberalitet, ja om muligt Mere end Liberalitet fra Statens Side i at fastsætte Lærerstandens ydre Vilkaar, det er Skolens Alpha og Omega, det er de absolut nødvendige Betingelser for at Reformen kan trives. Mangler Et af Delene, saa ville de fortræffeligste Skoleanordninger til alle Tider og i alle Lande forblive døde og magtesløse!

Disciplene.

Disciplenes Antal var ved Slutningen af forrige Skoleaar 63, i det 1 Discipel udgik af Skolens 1de Cl. umiddelbart før Hovedexamen. Af disse 63 dimitteredes 3 til Universitetet, nemlig Peter Andreas Landrup, Søren Jørgen Theodor Hald, Carl Ferdinand Boesen, Frederik Wilhelm Jacobsen og Niels Thorbjørn Knudsen. De bestode Examen Artium med følgende Charakterer.

	Danf Zill.	latin.	gatinf Zill.	Stref.	Ge braif.	Stell= gion.	Geoz grabhi.	Gifortie.	Steth= metif.	Geoz metri.	Spdtf.	Stanf.	Goob= charaf= teer.
Laudrup .	Laud.	Laud.	Laud.	Laud.	Laud.	Laud.	Laud.	Laud.	Laud.	Laud.	L. p. c.	Laud.	Laud.
Sals . . .	Laud.	L. p. e.	Laud.	L. p. e.	Laud.	H. ill.	H. ill.	Laud.	Laud.	L. p. e.	L. p. c.	Laud.	Laud.
Boefen . .	Laud.	Laud.	H. ill.	H. ill.	Laud.	Laud.	Laud.	Laud.	L. p. e.	Laud.	Laud.	L. p. c.	Laud.
Jacobfen	L. p. e.	Laud.	H. ill.	H. ill.	Laud.	H. ill.	H. ill.	H. ill.	Laud.	L. p. c.	Laud.	Laud.	Laud.
Tuusfen .	Laud.	Laud.	H. ill.	Laud.	H. ill.	H. ill.	H. ill.	N. cont.	Laud.	Laud.	Laud.	Laud.	H. ill.

Ved det nye Skoleaars Begyndelse eller i Aarets Løb udmeldtes 9 Disciple, 2 for at gaae over til en anden lærd Skole paa Grund af Familieforhold, 1 efter erholdt Consilium abeundi, 1 paa Grund af langvarig Sygdom, og 5 for at forlade Studeringerne. Endelig har Skolen havt den Sorg ved Døden at miste 1 af sine Disciple, Erik Rasmusen. En Hjernebetændelse endte den 17 Mai hans unge Liv; han var kun 10½ Aar gammel, og savnes af Meddisciple og Lærere. 7 nye Disciple ere optagne; den hvieste Frequent's i Skoleaarets Løb har været 60; for Tiden er den 55. Hvilke af disse der vilde blive dimitterede til væstkommende 1 Oct., kan endnu ikke bestemmes. En Liste over Disciplene i den Orden hvori de siden 1 Juli sidde i Classerne tilføies, med Fædrenes Navne og Stilling i Parenthes.

VI Klasse.

- 1) Frederik Julius Jørgensen (Uhrmager Jørgensen i Hillerød).
- 2) Caspar Martin Ropp (Pastor Ropp i Frederiksfund). i
- 3) Emil Lauritz Frederik Røck (Skolelærer og Klokker Røck i Helsingør).
- 4) Johannes Helms (Pastor Helms i Esbønderup).
- 5) Holger Christian Frederik Neergaard (Provst Neergaard i Hillerød).
- 6) Martin Carl Wilhelm Christensen (afdøde Postmester Christensen i Frederiksfund).
- 7) Henning Peter Frederik Hansen (Landsmaaler Hansen paa Næserød).
- 8) Peter Wilhelm Topp (Handelsbogholder Topp i Helsingør).
- 9) Carl Frederik Bengon (Justitsraad Bengon i Frederiksborg).

- 10) Christian Frederik Emil Claudi (Toldkasserer Claudi i Stege).
- 11) Carl Christian Emil Flemmer (Skolens Rector).
- 12) Andreas Christian Liebst (Skolelærer Liebst i Blidstrup).
- 13) Frederik Siegfred Mühle (Vleiefader Bogtrykker Bianco Luno i Kbhavn).
- 14) Georg Hermann Julius Ulrich (Forstraad Ulrich ved Farum).
- 15) Theodor Johan Nagaard (Muurmester Capitain Nagaard i Kbhavn).
- 16) Hans Peter Christian Bengien (Provst Bengien i Assminderød).
- 17) Harald Georg Frants Ewertsen (Kammerraad Ewertsen i Hillerød).

V Klasse.

- 1) Dve Ludvig Møller (Stedfader Billedhugger Jahn i Frederiksborg).
- 2) Anton Neergaard (Broder til Nr. 5 i VI Cl.).
- 3) Dve Sehestedt-Juul (Kammerherre v. Sehestedt-Juul til Raunholt i Fyen).
- 4) Johan Lorenz Lassen (Proprietair Lassen paa Swanholm).
- 5) Otto Peter Erasmus Møller (Broder til Nr. 1).
- 6) Soren Lemvig Brøndum (Afdøde Birkedommer Brøndum i Hjørlunde).
- 7) Frederik Wilhelm Emil Clausen (Krudtfabriquer Clausen paa Donse).
- 8) Lars Larsen Bengon (Broder til Nr. 9 i VI Cl.).

IV Klasse.

- 1) Peder Andreas Jørgensen (Pastor Jørgensen i Kongsted).
- 2) Jens Theodor Kragh (Afdøde Kromand Kragh i Bagsværd).

- 3) Jacob Larsen (Sadelmager Larsen i Hillerød).
- 4) Michael Frederik Liebenberg Bengson (Broder til Nr. 9 i VI Cl.).
- 5) Hans Schack Rudolf Knuth Amtmand Grev Knuth i Frederiksborg).
- 6) Jørgen Christian Fenger Dirik (Provst Dirik i Tisjøb).
- 7) Peter Frederik Nicolai van Wyllich (Pastor van Wyllich til Greve og Rildebrønde).
- 8) Nicolai Reimer Romb (Starmester Romb i Hillerød).
- 9) Christian Ditlev Püttichau (Capt. i Artilleriet Kammerherre Püttichau ved Randers).
- 10) August Wilhelm Staffeldt (Kammerjunfer Staffeldt i Herlev).
- 11) Frederik Wilhelm Abben (Tømmermester Abben i Hillerød).

III Klasse.

- 1) Joachim Sigismund Ditlev Knuth (Broder til Nr. 5 i IV Klasse).
- 2) Christian Henrik Arel Ewertsen (Broder til Nr. 17 i VI Klasse).

II Klasse.

- 1) Jens Paulsen Jørgensen (Kromand og Gaardmand i Røddebo Jørgen Christensen).
- 2) Diderik August Raaschou (Pastor Raaschou i Søborg).
- 3) Frederik Ernst Wilhelm Paulsen (Afdøde Justitsraad Paulsen i Hillerød).
- 4) Jens Torp Søeborg (Stolelærer Søeborg i Hammershøst).
- 5) Søren Peter Wilhelm Albrechtsen (Møller Albrechtsen i Vibe Mølle).
- 6) Andreas Michael Andresen (Stedfader Apotheker Hasfeldt i Hillerød).

- 7) Laurig Ernst Clausen (Proprietair Clausen i Kollerød).
- 8) Ludvig Ehard Ulrich (Broder til Nr. 14 i VI Klasse).
- 9) Georg Christian Langhoff Lund (Bataillønskirurg Lund i Aalborg).
- 10) Carl Christian Jacob Alsted (Procurator Alsted i Åsminderød).
- 11) August Ferdinand Petersen (Kbmand Petersen i Hillerød).
- 12) Reinhold Christian Weigmann (Secretair Weigmann i Freerølev).
- 13) Christian Peter Theodor Schougaard (Alfode Capt. Schougaard i Kjøbenhavn).

I Klasse.

- 1) August Carl Christian Clausen (Læsesfor Clausen paa Trø).
- 2) Jens Johan Brøndum (Broder til Nr. 6 i V Klasse).
- 3) Christian Frederik Ewertsen (Broder til Nr. 17 i VI Klasse).
- 4) Jess Heinrich Theodor Weber (Distriktskirurg Weber paa Hirschholm).

Stipendier og Gratistpladser.

Stipendiefondet har siden 11te Debr. 1843 andraget 5650 Rbdlr. Af Renterne heraf, 226 Rbdlr., er i Alt bevilget Stipendier til et Beløb af 220 Rbdlr.; nemlig E. F. Kock, M. C. W. Christensen, H. P. F. Hansen og P. B. Topp hver en Portion paa 35 Rbdlr.; F. J. Jørgensen, J. Helms, D. L. Møller og P. A. Jørgerslev hver en Portion paa 20 Rbdlr., Alt at oplægge til deres Dimission. Fri Undervisning bevilgedes endvidere 12 Disciple, nemlig E. Kopp, Chr. Neergaard, N. Chr. Liebst, G. H. J. Ulrich, N. Neergaard, Chr. L. H. Paulsen (senere

udmeldt paa Grund af langvarig Sygdom), D. P. E. Møller, J. Th. Kragh, J. Larsen, N. N. Romb, F. Paulsen, og L. E. E. Ulrich, som ordinaire Gratister, og 2 som extraordinære Gratister, C. Chr. E. Flemmer og J. Riedewaldt, af hvilke den sidste kort efter udmeldtes. 2 Disciple mistede forhen bevilgede Beneficia paa Grund af Uflid. De 2 Moltkiste Stipendier paa 40 Rbdlr. hver vare i forrige Aar tillagte J. B. Jacobsen og Chr. L. H. Paulsen. Efter den forstes Dimission blev den vacante Portion tillagt P. A. Ingerslev og udbetaltes ham forstegang til 11 Juni 1847; den ved Chr. Paulsens Udmeldelse vacante Portion er endnu ikke bortgivet. For Tiden have følgende Disciple Stipendieoplag indestaaende i Skolekassen til følgende Beløb: F. J. Jørgensen 80 Rbdlr., M. C. W. Christensen 140 Rbdlr., J. Helms 130 Rbdlr., P. B. Topp 55 Rbdlr., H. P. F. Hansen 55 Rbdlr., C. L. F. Røck 105 Rbdlr., C. F. Claudi 20 Rbdlr., D. P. Møller 60 Rbdlr., P. A. Ingerslev 20 Rbdlr., tilsammen 665 Rbdlr.

I Løbet af Skoleaaret har Stipendiefondet ligesom ogsaa Skolekassen modtaget en ikke ubetydelig Forøgelse. Ved Skrivelse af 24 Decbr. f. A. har den Kongelige Direction for Universitet og de lærde Skoler underrettet Forstanderskabet om, hvorledes visse Summer og Indtægter ved Nedlæggelsen af Bordingborg lærde Skole ere henlagte under Frederiksborg lærde Skole. Disse ere:

- 1) Rongetienden af Nastrup Sogn, som betales efter ethvert Aars Capitalstart for det foregaaende Aars Afgrøde, altsaa forstegang for Afgrøden af Aaret 1846, og udgjør 3 Tdr. Rug, 3 Tdr. 2 Skpr. Havre, og 206 Tdr. 1 Skp. $1\frac{1}{2}$ Fdk. Byg, samt Godtgjørelse for 5 Traver

Halm, der hidtil har været beregnet à 32 Sk. til 1 Rbdlr. 64 Sk.

- 2) Degnepensionerne af Baarse, Hammer, Øster- og Vesterflakkebjerg Herreder, der tilsammen udgjøre 170 Rbdlr. 16 Sk.
- 3) Den nedlagte Skoles Stipendiefonds og derunder hørende ældre Schouffe Legats contante Kassebeholdning, der for Liden indestaar i Moens Sparekasse, tilsammen 306 Rbdlr. 12 Sk., tillige med de ved samme hængende Renter fra 11 Juni 1846, dog under den Betingelse, at forinden denne Summa med Renter havedes i Sparekassen, skulde Frederiksborg lærde Skoles Stipendiefond refundere Bordingborg Kæmmerkasse 90 Rbdlr. 38 Sk., som samme havde udlagt til Bordingborg Skoles Dimittender.
- 4) Den Bordingborg lærde Skoles Stipendiefond tidligere efter Ringsted Latinskoles Nedlæggelse tillagte Refusion af 45 Rbdlr. 78 Sk. aarlig.

Indtægterne under Nr. 1 og 2 ere bestemte at skulle tilflyde Skolekassen, men de under Nr. 3 og 4 Stipendiefondet. Og da man ved at indsætte Disciplenes Dplagspenge i Frederiksborg Sparekasse, i Løbet af nogle Aar har samlet en Incrementcapital til Stipendiefondet af circa 80 Rbdlr., vil det blive muligt, hvad der allerede er approberet af Universitetsdirectionen, at udsætte 350 Rbdlr. af Stipendiefondets Beholdning til næstkommende 11 Decbr. som rentebærende i faste Eiendomme, eller med andre Ord at arrondere Stipendiefondets Capital til 6000 Rbdlr., der give en aarlig Rente af 240 Rbdlr., saa at altsaa med Indbegreb af den under Nr. 4 omtalte Refusion aarlig 280 Rbdlr. istedetfor 220

kunne uddeles som Stipendier, og endda et lille Overstud beholdes til atter at danne en Incrementecapital, i det der med et Middeltal aarlig vil indestaae 500 Rbdfr. Stipendieoplag i Sparekassen, hvis Renter bestandig lægges til Incrementecapitalen.

Bibliotheket.

Dette udgjorde ifølge forrige Aars Skolesterretninger circa 4800 Bind og Hefter. Siden er det forøget paa sædvanlig Maade, deels ved Forsendelser fra Directionen, deels ved Indkjøb saavel for den normerede Sum, som for Disciplenes Bidrag til Moerskabsbibliotheket, der for dette Aar har andraget 55 Rd. De Skrifter, som paa denne Maade ere indlemmede i Bibliotheket, ere følgende:

- Grsch u. Gruber, allgemeine Encyclopädie, I, 43, 44; II, 25; III 21, 22.
- Schreiter, über Maturitätsprüfungen, Husum 1846.
- Vendtsen, om Skolereformen, Ribe 1846.
- Whitte, om Skolereformen, Kbh. 1846.
- Gude, om Religionsunderviisningen, Kbh. 1846.
- B. Vorgen, Metropolitanskolens Underviisningsplan, Kbh. 1846.
- Winther, de ludis realibus, Haun. 1846.
- Lund, om det oldnordiske Sprog, Nykjøbing 1846.
- Wolle, om Opgaver i Modersmaalet, Viborg 1846.
- Blache, om den Rutherfordse Methode, Aarhus 1846.
- Wischhoff, Blum etc., Naturgeschichte d. drei Reiche, Stuttgart 1832—46, 19 Bde mit 1 Kupferheft.
- Arago, Unterhaltungen aus Gebiete d. Naturkunde.
- Baumgartner, die Naturlehre nach ihrem gegenwärtigen Zustande, 2 Bde.
- Eisenlohr, Lehrbuch d. Physik.
- Fischers Mechanik, 2 Bde.
- Pouillet-Müller, Lehrbuch der Physik u. Meteorologie, 2 Bde.
- Pontoppidans danske Atlas, I—V, Kbh. 1763—70.
- Finantsregnskab for 1846.
- Budget for 1847.

- Ufert, Geographie d. Griechen, III, 2, Berlin 1846.
 Kiepert, Atlas von Hellas, Berlin 1846.
 Bekkers Verdenshistorie, 14de Bb., Kbh. 1847.
 Palm, Adel d. Menschheit, Leipzig 1798—99. 2 Bde.
 Clinton, Fasti Hellenici, Lips. 1830.
 Drumann, Geschichte Roms nach Geschlechter, Königsberg 1834—44
 6 Bde.
 Flathe, Geschichte Macedoniens, Leipzig 1832—34, 2 Bde.
 Eby, Flemmer, Demosthenes's Kamp mod Philip, Kbh. 1846.
 Fischer, römische Zeittafeln, Altona 1846.
 Peter, griechische u. römische Zeittafeln, Halle 1835—41.
 Thierswall's Geschichte von Griechenland, Bonn 1839—40. 2 Bde.
 Christiani, Geschichte Schlesiens u. Holsteins, Kiel 1775—84. 6 Bde.
 Antiquarisk Tidsskrift 1843—45.
 Annalet for nordisk Oldkyndighed, Kbh. 1846.
 Scripta historica Islandorum, Haun. 1846.
 Afttrykker til Danmarks Historie, II, 2.
 Historisk Tidsskrift, ny Række, I, 1—2.
 Selmer, Universitetets Aarbog for 1846.
 Lister over Gr. Artium og 2den Gr. 1846.
 Lektionscataloger ved Universitetet for 1846 og 47.
 Sørensen, die Ungewissheit der Geschichte des heidnischen Dänemarks,
 Blden 1846.
 Thorup, om Ribe Cathedralskole, 1847.
 Bendz, om J. B. Winsløw, Horsens 1846.
 Bloch, Program fra Roeskilde, 1846.
 Bohr, — — v. Westensøe Institut, 1846.
 Flemmer, — — Frederiksborg 1846.
 Henriksen, — — Odense, 1846.
 Johnsen, — — Besjættad, 1846.
 Lange, — — Bordingborg, 1846.
 Lucht, — — Kiel, 1846.
 Nielsen, — — Aarhus Realskole, 1846.
 Mynster, de Pauli Ep. ad Cor. II, 8, 18. Haun. 1846.
 Sibbern, den kristelige Uttringsfrihed, Kbh. 1846
 Koldecrup-Rosenvinge, Supplement til Frdn. for Geistligheden, Kbh. 1846.
 Stein, de neuromate nervi ischadici, Haun. 1846.
 Carl Bernhard, Noveller og Fortællinger, 10 B., Kbh. 1841—47.
 Goldschmidt, en Løbe, Kbh. 1845.

- Goldschmidt, Fortællinger, Kbh. 1846.
 Hauch, dramatiske Bærker, 2det og 3die B., Kbh. 1829—30.
 Herz, Iyriske og dramatiske Bærker, Kbh. 1841—44, 2 B.
 Paludan-Müller, Boester, Kbh. 1836—38, 2 B.
 — Lithon, Kbh. 1844.
 — Dryadens Bryllup, 1844.
 Shaffspeares dramatiske Bærker, ved Foersom, Kbh. 1846, 1—5.
 Gnesli, Lateiniske Synonymif, Leipzig 1799, 2 Bde.
 Eggers, die griechischen Präpositionen, Altona 1846.
 Horn, die Redetheile, 1846.
 Jungclausen, über locale Anschauungen in d. Sprache, Schleswig 1846.
 Volquardsen, von d. Partikeln *κέρ* u. *ύρ*, Hadersl. 1846.
 Harless, Introductio in notitiam Litteraturæ Rom. Lips. 1791,
 II voll.
 — Supplementa ad breviorē notit. Lit. Rom. Lips. 1798
 —1817, III voll.
 Tregder, Græff Kunsthistorie, Aalborg 1846.
 Walchii Historia critica Latinae lingvæ, Lips. 1761.
 Weber, Repertorium d. clæssischen Alterthums-wissenschaft, 1832—34,
 3 Bde.
 Forchhammer, Topographie von Athen, Kiel 1841.
 Bojesen, Loci philologici, Haun. 1816.
 Koester, de Scoliis, Flensburgi 1846.
 Kolster, de Oedipode Coloneo, Itzehoe 1846.
 Winiewski, Commentarii in Demosth. Or. de corona, Monast. 1829.
 Horatius ed. Orellius, Turici 1813—44. II voll.
 Elberling, Anmærkn. til Horats, Kbh. 1846.
 Thortsen, — — — Kbh. 1846.
 Henrichsen, om et Haandskrift til Lucretius, Kbh. 1846.
 T. Livii Opera ed. Alschefski, Berolini 1841—45, III voll.
 Ingerslev, Epistola ad Alschefski, Haun. 1846.

Antallet af de Bind og Hefter, som i dette Skoleaar ere
 tilkomne i de forskjellige Fag, er altsaa omtrent 150, og Bi-
 bliotheket derved foreøget til henved 5000 Bind.

Jeg indskyder her Beretningen om en Sag, der i det
 Mindste for en Deel er Bibliotheket vedkommende. I Be-
 tragting af den Vigtighed og Interesse, som Skoleprogram-

litteraturen maa antages at have for hele Lærerstanden, i det den er saagodt som det eneste fælleds Meddelelsesmiddel for dens Medlemmer, har jeg allerede for mange Aar siden gjentagende Gange indgivet Andragender til den kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler, at Høisamme vilde bevirke en gjensidig Programudverling, deels mellem de danske og Udlandets lærde Skoler, navnlig Skolerne i Norge, Sverrig og Nordtyskland, deels mellem de lærde Skoler i Danmark selv, saaledes at der foruden 1 Expl. til hver lærd Skoles Bibliothek tillige sendtes 1 Expl. til hver af Skolens faste eller videnskabelige Lærere. Uafhængigt af dette mit Skridt have flere andre danske Skolemænd til forskjellige Tider indgivet lignende Andragender, og saaledes er det vistnok almindelige Dnsse om en Programudverling med Udlandet i det Mindste for en Deel realiseret: siden Aaret 1845 indsender hver lærd Skole i det egentlige Danmark samt Realskolen i Aarhus til Directionen circa 150 Expl. af sit aarligt udgivende Program til Fordeling blandt de lærde Skoler eller Gymnasier i Hertugdømmerne Slesvig og Holsten samt det preussiske Monarchi, og erholder igjen ad samme Veie 1 Expl. af hvert Program, som de samme 150 Skoler udgive.

Det er mig ubekjendt, hvilke Omstændigheder der hidtil have hindret Iværksættelsen af en lignende Programudverling med de lærde Skoler i de to Broderriger, hvor dog det fælleds Sprog, den gjensidige Anerkjendelse og de sautidige Beværgelser i Skolevæsenet love den en stor og glædelig Betydning. I det Haab, at det Dnsse, som jeg veed at de fleste, maasse alle, danske Skolemænd dele med mig om en gjensidig Programudverling med de svenske og norske Skoler, maatte mødes med Belvillie af de svenske og norske Skolemænd, og i den Overbeviisning, at enhver Sag bedst

fremmes, naar de rette Vedkommende, i dette Tilfælde Skolemændene, selv interessere sig for den, har jeg i den sidst forløbne Vinter tilskrevet Prof. Bugge, Rector ved Cathedral-skolen i Christiania, og Mag. Berling, Rector ved den lærde Skole (Doms-skolen?) i Lund, og anmodet dem om at sætte denne Sag i Gang i deres resp. Fædreland paa hvad Maade de selv maatte finde rettest og hensigtsmæssigst, i det jeg udtalte det Haab eller rettere den Forvisning, at naar Sagen var fremmet indtil et vist Punkt for Skolemændenes Vedkommende, vilde der her fra Overbestyrelsens Side blive viist al mulig Bevillie og Forekommenhed, navnlig at Høisamme med Beredvillighed vilde paatage sig Forsendelsen af Programmerne til de resp. Overautoriteter i Norge og Sverrig og modtage atter fra disse, hvad de maatte sende til Uddeling blandt de danske Skoler, og at paa denne Maade gjensidig fri Postforsendelse eller dog til nedsat Tært formeentlig kunde opnaaes. Fra Norge, hvor ligesom her Overbestyrelsen af det samtlige lærde Underviisningsvæsen er concentreret under eet Collegium i Rigets Hovedstad, hvilket i et Tilfælde som dette betydeligt fremmer Sagens hurtige Afgjorelse, modtog jeg kort efter Brev fra Prof. Bugge, hvori han ikke alene for sin Person med Beredvillighed gik ind paa Ideen, men meldte, »at han havde talt med Overbestyrelsen, og at det der var besluttet at tilskrive uden Ophold Gesandtsskabet i Kjøbenhavn om at forhøre, hvorvidt Udverling af Programmer mellem Universiteterne og Skolerne i Danmark og Norge kan ventes at blive indrommet fra dansk Side, da der fra norsk Side Intet var i veien, og man endog meente, at der Intet var til Hinder for at affende saamange Exemplarer, at enhver Lærer ved de danske Skoler kunde erholde eet: ligeledes vilde en lignende Forespørgsel snarest muligt afgaae til Sverrig.«

Det tør saaledes haabes, at denne Sag, som man fra norsk Side har imødeføjet med saamegen Velvillie og Liberalitet, snart uden Vanskelighed vil komme istand. — I Sverrig ere Forholdene noget anderledes, i det deels Rectoraterne ved Skolerne i det Mindste ved nogle af dem ere ambulerende o: aarligt vekslede mellem Skolens forskjellige Lærere, deels Postforsendelsen vanskeligere, deels Overbestyrelsen ikke concentreret i eet Collegium eller een Minister, men fordeelt mellem Biskopperne, saaledes at hver Biskop er øverste Autoritet for de lærde Skoler i hans Stift. Derfor har endnu Intet kunnet afgjøres om denne Sag fra svensk Side, hvor saamange Mænd maae adspørges og conferere, for at en almindelig Bestemmelse kan tages; men jeg haaber, at ogsaa der vil et gunstigt Resultat, om end lidt senere, kunne vindes.

Hvad angaaer det andet Punkt, en mere udbredt Programudveksling mellem de danske Skoler selv, da tilskrev jeg omtrent paa samme Tid samtlige Rectorer for de Kongelige lærde Skoler, der fortere under Universitetsdirectionen, og for Realskolen i Aarhus, samt Bestyrerne af de 3 private lærde Instituter i Kjøbenhavn, og foreslog, at vi strax, saasnart vore Programmer vare udkomne, skulde tilstille hverandre til Uddeling blandt Lærerne saamange Exemplarer af samme, som de respective Skoler have faste eller videnskabelige Lærere, Noget som for Endeel allerede i nogle Aar havde fundet Sted mellem adskillige Skoler. Jeg formeente, at den forøgede Udgift for Skolekassen ved Postforsendelsen og Trykningen af maasse 100 Cr. flere end hidtil var saa ubetydelig, at den neppe syntes at kunne komme i Betragtning; at de til Programmer normerede Beløb vare fuldkommen tilstrækkelige til at bære denne næsten umærkelige Udgift, og at det maatte være særdeles gavnligt og ønskeligt for Lærerstandens samtlige Med-

lemmer at komme i Besiddelse af samtlige i Kongeriget udkommende Skoleprogrammer strax efter deres Udgivelse, istedetfor at de nu som oftest kun kunne faae dem tillaaens paa en kort Tid fra Skolens Bibliothek $\frac{1}{2}$ Aar eller længere efter deres Udgivelse. Med Undtagelse af et Par Rectorer, fra hvilke intet Svar er modtaget*), have alle de Andre erklæret sig for Sagen, dog have nogle enkelte meent, at der hertil udfrævedes Universtitetsdirectionens Resolution. Imidlertid maa jeg, og med mig ventelig Pluraliteten af Rectorerne, der uden denne Betænkelighed ere gaaede ind paa Forslaget, mene, at da der er normeret en bestemt Summa til Udgifter ved Programmer ved enhver Skole, og denne, naar Programmet ikke overstiger det sædvanlige Arfetal og tilbørlig Deconomi anvendes, er mere end tilstrækkelig til Trykningen af et Hundrede Exemplarer flere, vilde en saadan Forespørgsel være en ufornoden Formalitet, som Directionen vilde henvise til Rectorernes egen Afgjørelse, i det den blot vilde forlange, at den normerede Summa ikke overskredes, og i Dvrigt glæde sig over, at der var almindelig Interesse blandt Lærerstanden for Programlitteraturen, og ønske denne en saa vid Udbredelse som muligt, ogsaa udenfor Lærerstandens Kreds.

Bestyrerne for de 3 lærde Instituter i Kjøbenhavn have, i det de gif ud fra den Anskuelse, at Interessen for Programlitteraturen ikke var saa stor, at enhver Lærer ved de respective burde have hver et Exemplar, men derhos erkjendte det Dnsfelige i at Programmerne baade omsendtes snarest muligt

*) Ventelig fordi de hidtil i Almindelighed havde sendt, i det Mindste hertil, et temmelig betydeligt Antal Exemplarer, og saaledes antog, at deres Beredvillighed til at gaae ind paa Ideen ikke behøvede udtrykkelig at tilkjendegives.

efter deres Udgivelse og bleve lettere tilgængelige for de nærmest Vedkommende, tilbudi at afgive til hver Skole, foruden det Exemplar, der skal opbevares i Skolebibliotheket, endnu 2 Exemplarer, som Rector, naar de havde circuleret blandt Lærerne, kunde overlade til dem, det nærmest maatte interessere at eie dem; i det de endvidere antog, at der desuden vilde i Almindelighed til enhver Skole komme endnu eet eller flere Exemplarer, nemlig til dem af Lærerpersonalet, man kjendte nøiere. I det de i mange Henseender væsentligt forskellige Forhold ved private og ved kongelige Skoler let forklare, hvorledes disse Mænd kunne have gjort en Erfaring om Interessens for Programlitteraturen, der er aldeles modsat den, som er gjort af os Rectorer ved de kongelige Skoler, og som Følge deraf ere komne til et andet Resultat om Duffeligheden af en saa udbredt Programudverling, som var foreslaaet, opfylder jeg en kjær Pligt ved offentligt at takke disse vore ærede Colleger for den Beredvillighed, hvormed de ere gaaede ind paa vort Forslag for saavidt som de efter deres Erfaringer og Anskuelser kunde ansee dets Realisering for tilraadelig og ønskelig.

Dimittendernes Pensa. De i Skoleaaret gennemgaaede Pensa. Lære- og Læsebøger.

I Latin og Græsk angive Dimittenderne (hvorved ifølge hvad forhen er bemærket maae forstaaes de Disciple, som have siddet 2 eller 3 Aar i øverste Klasse og efter deres Anciennitet kunne dimitteres, skjøndt det dermed ikke er sagt, at de virkelig blive det), følgende Pensa: Livius 29de—32 Bog; Ciceros 10 forste Taler i Madvig's Udgave; Cato Major

og Vælius; **Disputt. Tuse.** 5te Bog; 1ste Bog af Cicero de Off.; Horatses Odeer, Epistler og *Ars poetica*; Æneidens 3 første Bøger; Odysseen 13—18de Bog (Nogle ogsaa de foregaaende); Herodots 7de Bog (Nogle ogsaa 6te Bog); Xenophons *Memorabilia Socratis* de 2 første Bøger; Andokides's Tale om Mysterierne; Lysias's Taler mod Eratosthenes og mod Algoratos; af Demosthenes's Taler de 3 olynthiske, de 3 første philippiske, Taler om Rhodiernes Frihed, om Freden, om Forholdene paa Chersonesos; samt Pseudodemosthenes (Hegeſippos) om Halonnesos. Endelig have 3 af dem læst Platos *Apologia Socratis* og *Kriton*.

3 Skoleaarets Løb er i de forskjellige Classer gennemgaaet følgende Pensa:

Danf.

- VI Cl.** De skriftlige Udarbejdelser, der deels have været af historisk eller religiøs, deels af almindeligt Indhold, ere i Regelen skrevne hjemme og gennemgaaede paa Skolen. Den ældre Skønlitteraturs Historie er gennemgaaet nærmest efter Thorsens Haandbog; flere Digterværker ere læste, og Disciplene ere jævnlig øvede i mundtlige Foredrag over selvvalgte Emner.
- V Cl.** Den ugentlige Stil er afværende skrevet paa Skolen og hjemme og har oftest været af almindeligt Indhold. Adskillige nyere æsthetiske Værker ere deels forelæste, deels oplæste af Disciplene selv.
- IV Cl.** Den ugentlige Stil er oftest begyndt paa Skolen og fuldstændt hjemme. Flors Læsebog er benyttet til Læseøvelser og Analyse.
- III Cl.** To ugentlige Timer ere benyttede til Stiløvelser tildeels efter Borgens Vejledning; af Bjesens danske

Sproglaere er læst § 1—46 (om Sætningen og dens Dele). Flors Læsebog er benyttet ligesom i IV Cl.

II Cl. Molbechs Læsebog er benyttet til Læsesøvelser og Analyse. Bojesens Grammatik: hele Formlæren tillige med Indledningsbemærkningerne. Skriftlige Øvelser 2 Gange om Ugen.

I Cl. Molbechs Læsebog er brugt som i II Cl. Bojesens Grammatik: hele Formlæren. Skriftlige Øvelser 2 Gange om Ugen.

Latin.

VI Cl. Cicero de off. 1ste Bog; Cato Major og Valerius; Talerne for C. Roscius Amer., Milo, Ligarius, Dejotarus; Livius 30te og 32te Bog; Æneiden 1—3 Bog; Horatsies Ode 1—4 Bog; hele Syntaxis af Madvigs Grammatik; 2 Stile ugentligt.

V Cl. Cicero Talerne for Milo og Dejotarus; Livius 32te Bog; Cicero de Senectute; Syntaxis indtil Læren om Ordnes Følge, samt det Vigtigste af Formlæren. 3 Stile ugentligt.

IV Cl. Cæsar de Bell. Gall. 1ste Bog; Cicero Talen pro leg. Manil; Syntaxis indtil Læren om Ordnes Følge, samt Formlæren indtil Verberne. 3 Stile ugentligt.

III Cl. Cornelius Nepos, Agesilaus—Cato inclus. Hele Formlæren af Grammatiken; af Syntaxis Læren om Casus, samt et Udvalg af Reglerne i Sætningslæren. 3 Stile ugentligt.

Græsk.

VI Cl. Odysseen 13—18 Bog; Xenophons Memor. Socr. 1—2 Bog; Demosthenes's Taler: de 3 elyinhiste, 3

philippiske, om Rhodiernes Frihed, om Freden, om Forholdene paa Chersonesus; samt Pseudodemosthenes (Hegesippos) om Halonnesos.

- V Cl. Xenophons Memorab. Soer. 1—2 Bog; Lysias's Taler mod Cratosthenes og mod Agoratos.
- IV Cl. Langes Græske Læsebog (1ste Udg.) fra pag. 1—44; hele Formlæren af Langes Græske Grammatik, undtagen de uregelmæssige Verber.

Hebraisk.

- VI Cl. Candidaterne de 40 første Cap. af Genesis (de 10 sidste ville blive gennemgaaede i Exratimer efter Hoved=Examen) og et fuldstændigt Cursus i Grammatiken efter Whittes Lærebog. Classens yngre Afdel. de 11 første Cap. af Genesis og Whittes Grammatik til § 77 med Undtagelse af 6te og 7de Cap.

Tydske.

- VI Cl. Hjorts tydske Læsebog. Af den poetiske Deel fra pag. 522—565. Schillers Maria Stuart og Goethes Hermann u. Dorothea. Meyers Grammatik. Til Oversættelse fra Dansk til Tydske ere Fortællingerne i Borrings Stilsøvelser benyttede.
- V Cl. Af den profaiske Deel af Hjorts Læsebog fra pag. 332—375 og fra 384—397. Grønbergs Stilsøvelser fra pag. 11—29. Meyers Grammatik.
- IV Cl. Af den profaiske Deel af Hjorts Læsebog fra pag. 62—118. Grønbergs Stilsøvelser fra pag. 1—15. Meyers Gramm. fra pag. 1—32.
- III Cl. Nüsses større Læsebog fra pag. 107—217. Meyers Gramm. fra pag. 1—42.

- II** Cl. Riises større tydske Læsebog: pag. 1—202 med Forbigaaelse af enkelte Stykker. Meyers Grammatik: det Vigtigste af Formlæren. Skriftl. Øvelser eengang om Ugen.
- I** Cl. Campes Robinson fra pag. 1—225. Meyers Grammatik: det Vigtigste af Formlæren. Skriftl. Øvelser eengang om Ugen.

Fransk.

- IV** Cl. Borrings *Etudes litt. en prose* pag. 1—109, 170—215; en vers pag. 139—192. Cursorisk er læst *Mérimées Colomba*, samt adskillige Stykker af *Sammes Mosaïque*. Hele Borrings Grammatik. Mundtlige og og skriftlige Øvelser ere anstillede efter Borrings Stiløvelser.
- V** Cl. Borrings *Etudes litt.* pag. 109—153; pag. 228—322. Af Grammatiken hele Formlæren. Een Stil ugentlig efter Stiløvelserne.
- IV** Cl. Borrings Læsebog for Mellemklasserne pag. 82—188. Det Vigtigste af Formlæren; ligeledes 1 Stil ugentlig efter Stiløvelserne.
- III** Cl. Borrings Læsebog for Mellemklasserne pag. 1—105. Hovedpuncterne af Formlæren indtil 4de Conjugat.
- II** Cl. Borrings *Manuel* fra pag. 58 indtil Enden.
- I** Cl. Borrings *Manuel* fra pag. 1—81.

Religion.

- VI** Cl. J Fogtmanns Lærebog er læst § 98—lin. og § 1—78. Hele Herlebs større Bibelhistorie er læst. Af Kirkens Historie er meddeelt de vigtigste Begivenheder siden Reformationen. Af N. T. er læst Johannes Evangelium.

- V Cl. Af Fogtmanns Lærebog er læst § 1—58; af Herølebs større Bibelhistorie det nye Testament.
- IV Cl. Af Valles Lærebog er læst fra Cap. 6 A. til Slutningen af Bogen og 1—2—3 Cap. I Herølebs større Bibelhistorie er læst fra 6te Periode i G. T.'s Historie til 4de Periode i det nye.
- III Cl. Af Lærebogen Cap. 1—6 A.; i Herølebs større Bibelhistorie det gamle Testament til Cyrus.
- II Cl. Af Lærebogen fra Cap. 2—Cap. 6 B. Herølebs mindre Bibelhistorie.
- I Cl. De 2 første Cap. af Lærebogen. Herølebs mindre Bibelhistorie.

Mathematik.

- VI Cl. A. Repetition af „Fallezens Begyndelsesgrunde i den rene Mathematik“ med Undtagelse af Capitlet om Rædebrev § 98—99 og Cap. XII. Repetition af Ursins Lærebog i Geometrien. Skriftlige Dvælses ere jevnlig anstillede.
- B. Fallezens Math. Cap. I—VII incl.; Cap. X undt. § 98—99, samt Cubikrodsuddragning. Ved Underviisningen i Geometri er Ursins Geom. § 100—154 benyttet som Grundlag. Dgsaa her ere skriftlige Dvælses anstillede.
- V Cl. Fallezens Math. forfra til Cap. VI, fremdeles Cap. VII, samt Cap. IX indtil § 84. Fremdeles Proportionslæren (Ursins Arithm. benyttet som Grundlag). Dvælses i skriftlig Oplosning af Opgaver ere anstillede. Ved Underviisningen i Geometri er Ursins Geometri § 1—100 benyttet som Grundlag.
- IV Cl. De 4 Species i Algebra (som Grundlag benyttet Ursins Arithm. forfra til § 31 samt § 43—53). Bogstav-

regning og almindelig Regning. — Ved Underviisningen i Geometri er Ursins Geometri § 1—62. benyttet som Grundlag.

III Cl. De 4 Species i Algebra, samt Brok efter Steens Indledning til den rene Mathematik. Bogstavregning og almindelig Regning. Indledning til Geometrien efter Ursins Geometri.

II og I Cl. Almindelig Regning og Hovedregning.

Naturlære.

VI Cl. B. Ørstedes „Naturlærens mekaniske Deel“ § 1—202, nemlig: Indledning; de almindelige Grundsætninger af Bevægelseslæren; faste, draabeflydende og luftformige Legemers Ligevægt; samt af almindelig Bevægelseslære Lovene for den jævnt vorende og jævnt aftagende Bevægelse.

Naturhistorie.

V Cl. Efter Bramsens og Drejers Lærebog i Zoologi og Botanik er læst Indledningen, Mennesket og Beenddyrene.

IV Cl. Ligesom i V Klasse.

III Cl. Efter Bramsen og Drejer er læst Indledningen og Beenddyrene, dog saaledes, at endeel af de indledende Bemærkninger ved hver Dyreklasse ere forbigaaede.

II og I Cl. Pattedyrene og Fuglene ere gennemgaaede saaledes, at Stroms naturhistoriske Læsebog er lagt til Grund ved Underviisningen.

Historie.

VI Cl. Den gamle Historie og Geographie, Frankrig, England, Portugal, Spanien, Nederlandene, Tydskland og Schweiz; Candidaterne have repeteret det Dvrige.

- V Cl. Frankrig, England, Portugal, Spanien, Nederlandene, Tydskland, Schweiz og Italien.
- IV Cl. Den gamle Historie og Geographie.
- III Cl. Af den gamle Historie: de 4 første Hovedafdelinger af Kosfods Udtog til det macedoniske Monarchi. I ny Historie: Danmarks og Norges Historie.
- II Cl. Kosfods fragm. Historie fra Begyndelsen til Carl den Første i England.
- I Cl. Kosfods fragm. Historie fra Begyndelsen til Reformationen.

Geographi.

- VI Cl. Spanien, Portugal, Frankrig, Schweiz, Italien, Østerrig, Tyrkiet, Grækenland og Asien; Candidaterne have repeteret det Øvrige.
- V Cl. Den almindel. Indledning til Geogr. og den specielle Indledning til Europa, Danmark, Norge, Sverrig, Rusland, Preussen, Tydskland, Nederlandene og Belgien.
- IV Cl. Det britiske Rige, Spanien, Portugal, Frankrig, Schweiz, Italien, Østerrig, Tyrkiet, Grækenland og Asien.
- III Cl. Fra Begyndelsen til Storbritannien.
- II Cl. Hele Ingerslevs mindre Geographi.
- I Cl. Hele Ingerslevs mindre Geographi.

Skrivning.

I dette Fag undervises der i de 4 nederste Classer. De 2 øverste Classer ere fritagne, men det paasces, at Disciplene ved deres skriftlige Arbejder ogsaa beslitte sig paa at skrive en reen og tydelig Haand.

I det nye Skoleaar er bestemt at bruge følgende Bøger i de forskjellige Classer:

VI Cl. Ciceros Bøger om Pligterne, 2den og 3die Bog (Zumpt's Udg.), Sammes Breve (Züpfles Udg.), Talerne mod Catilina (Madvigs Udg.), Livius 31te Bog, Horatius Breve og *Ars poetica*, Madvigs latinſke Grammatik, Bojesens romerſke Antiquiteter; Herodots 8de Bog, Demosthenes's Tale om Kronen (Walters og Sauppes Haandudg. 2det Hefte), E. Flemmers Indledning til Demosthenes's politiske Taler (leveres fra Skolen), Langes græſke Gramm., Bojesens græſke Antiquiteter; et græſk N. Test.; Genesis, Whittes hebr. Grammatik; Borrings *Etudes litt.* (4de Udg.), Sammes Stilovelfer (3die eller 4de Udg.), og Grammatik (5te eller 6te Udg.); Hjorts tydske Læſebog, Meyers tydske Grammatik; Fogtmanns Lærebog, Herſlebs ſtorre Bibelhistorie; Drſted Naturlærens mechanicke Deel, Fallesens Mathematik; Ursins Geometri; Allens Danmarks Historie, Kofods Udtog af Historien; Munthes Geographi ved Velfchau (10de Udg.), Königſfeldts gamle Geographi, et Atlas til den nye og et til den gamle Geographi.

V Cl. Ciceros Breve (Züpfles Udg.), Talerne mod Catilina (Madvigs Udg.), Livius 31te Bog, om muligt Noget af Ovids *Metamorphosis*, Madvigs lat. Gramm., Bojesens romerſke Antiquiteter; Xenophons *Anabasis* (Tauchnitz), Langes græſke Grammatik; Borrings *Etudes litt.* (4de Udg.), Sammes Grammatik (5te eller 6te Udg.), og Stilovelfer (3die eller 4de Udg.); Hjorts tydske Læſebog, profaiſt Deel (2den Udg.), Meyers tydske Grammatik; Fogtmanns Lærebog, Herſlebs ſtorre Bibelhistorie, et danſk N. Test.; Flors danſke Læſebog;

Fallesens Mathematik, Ursins Geometri; Bramsens og Drejers Lærebog i Zoologi og Botanik, Petits Botanik; Rosfods Udtog af Historien; Munthes Geographi ved Bellschau (10de Udg.), Kongsfeldts gamle Geographi, et Atlas til den nye og et til den gamle Geographi.

IV Cl. Julius Cæsars Gallerkrig 2den Bog, Ciceros Taler mod Catilina (Madvigs Udgave), Madvigs latinske Grammatik; Kanges græske Læsebog (sidste Udgave), Tregders græske Grammatik; Borrings franske Læsebog for Mellemklasser (4de eller 5te Udg.), Sammes Grammatik (5te eller 6te Udg.), og Stiløvelser (4de Udg.); Hjorts tydske Læsebog, profaisk Deel (2den Udg.), Meyers tydske Grammatik; Valles Lærebog, Herslebs større Bibelhistorie, et dansk N. Test.; Flors danske Læsebog, Bojesens danske Grammatik; Steens Indledning til Mathematiken, Ursins Geometri, Bergs Opgaver, Ursins Regnebog; Bramsens og Drejers Lærebog i Zoologi og Botanik; Rosfods Udtog af Historien; Munthes Geographi ved Bellschau (10de Udg.) Kongsfeldts gamle Geographi, et Atlas til den nye og et til den gamle Geographi.

III Cl. Borgens latinske Læsebog, Cornelius Repos, Madvigs latinske Grammatik; Borrings franske Læsebog for Mellemklasser (5te Udg.), Sammes Grammatik (6te Udg.); Riises større tydske Læsebog, Meyers tydske Grammatik, Rungs og Jürs Materialier; Valles Lærebog, Herslebs større Bibelhistorie, et dansk N. Test.; Flors danske Læsebog, Bojesens danske Grammatik; Steens Indledning til Mathematiken, Ursins Geometri og Regnebog, Bergs Opgaver; Bramsens og Drejers Lærebog i Zoologi og Botanik; Allens Danmarks Historie; Mun-

thes Geographi ved Welschau (10de Udg.), et Atlas til den nye Geographi.

II Cl. Borrings Manuel (6te Udg.); Riises større tydske Læsebog, Meyers Grammatik; Valles Lærebog, Herslebs mindre Bibelhistorie; Molbechs danske Læsebog, Bojesens danske Grammatik; Ursins Regnebog; Strøms naturhistoriske Læsebog 3die og 4de Hefte; Kofods fragmentariske Historie; Ingerslevs lille Geographi, et Atlas til den nye Geographi.

I Cl. Borrings Manuel (6te Udg.); Campes tydske Robinson, Meyers Grammatik; Valles Lærebog, Herslebs mindre Bibelhistorie; Molbechs danske Læsebog, Bojesens danske Grammatik; Ursins Regnebog; Strøms naturhistoriske Læsebog 1ste og 2det Hefte; Kofods fragmentariske Historie; Ingerslevs lille Geographi, et Atlas til den nye Geographi.

Skolens Fester og Høitideligheder.

Blandt disse nævnes først den aarlige Translocation ved Skoleaarets Begyndelse, der sidste Aar d. 2 Sept. indleedes og sluttedes med en Cantate, som de Herrer Nicolai Krossing, forhenværende Discipel af Skolen, og Secretair J. P. E. Hartmann, Ridder af Dannebrogen, have havt den Velwillie at forfatte og componere og sjenke Skolen som dens Eiendom til Brug ved alle lignende Solenniteter. I det jeg med Glæde benytter denne Leilighed til at bevidne Forfatteren og Componisten min og Skolens Tak for denne smukke Gave, lader jeg her Terten til Cantaten aftrykke, der ogsaa alene vil læses med Fornøielse af denne Skoles Belyndere.

Før Talem.

I al vor Gjerning, stor og lille,
 Er Gud vor Hjælp, vor Trost;
 Han Mennesket gav Kraft at ville,
 Grundlaget for al Høst.

Til hver en Tid,
 Paa hvert et Sted,
 I stille Fred,
 Ved travle Id,

I Kirken og i Skolens Stue,
 Ved Arnestedets klare Lue
 Er Gud os nær, og ham vi love,
 Som Blad paa BANG, som Fugl i Skove.

Han Tidens Færden skuer nøje,
 Han kjender Tanken grandt;
 Det Mindste naaer hans Forsyns Dje,
 Dg Liv, før det oprandt.

Han vogter paa
 De spæde Frø
 Paa Verdens D,
 At Rod de slaae;

Han giver Barnet Himmelfreden
 I Haab til ham og Kjerligheden,
 Dg Høst forjetter os den Grøde,
 Som ej paa BANG, i Skov vi møde.

Moderøjet kan vaage tro
 Over sin kjere Spæde,
 Faderhertet kan dele fro
 Hellige Timers Glæde.
 Priis være Gud!
 Han aabned et Eden

I Menneffets Bryft
 Til Lindring, til Lyst
 For Livet herneliden.
 Priis være Gud!

Tiden ruller fit store Hjul,
 Liffige Toner klinge;
 Fuglen bryder fit lune Skjul,
 Fri paa fin lette Binge,
 Flagrer den ud.
 For traugt blev dens Eden
 Ved Moderens Bryft,
 Til Menneffets Lyst
 I Livet herneliden
 Flagrer den ud.

Alvor gaær igjennem Verden
 Betydningsfuld og stor:
 Dagens Arbejd, Dagens Færden,
 Og Andagts høje Kor.
 Ikke blot en Blomst paa Vangen,
 Til Lyst, mod Aften Luft;
 Livets Krav er Vandringgangen
 I Noie og med Frugt.

Barnet selv skal gribe Staven,
 Forlade Moders Bo,
 Rydde Jorden, dyrke Haven.
 At der kan Spirer groe.
 Tankens underfulde Beje,
 Erfarings rige Skat,
 Sjælens Kraft og Kundskabs Gje
 Er ham som Maalet fat.

Efter Talem.

Her, hvor vi lytted' til Wiisdommens Tale,
 Bandt os et Hjem;
 Her, hvor vor Land, som igjennem en Dvale
 Lutret steg frem;
 Her, hvor med Alvor vi Kjerlighed finde,
 Glade vi staae;
 Sønner og Brødre er Alle herinde,
 Store og Smaa.

Ridderen vogted sit Skjold og sit Raaben
 Pletfrit og reent;
 Gren sin Trofskab han viede aaben,
 Sandru og meent.

Vi har vort Skjold, og vi altid det sænke
 Staalblankt og fjert!
 Rødmens er Kval og end større at krænke,
 Hvad vi har fjert.

Maret er svundet med Timer og Dage,
 Aldrig gjenkaldt;
 Mindet kun staaer med sin Trost og sin Klage,
 Prøvende Alt.

Gi det sig bor i vor Hjemstavn at vanke
 Bly og forskudt;
 Gi vil vi sætte vor Fremgang en Skranke,
 Hvor den var brudt.

Priis være Herren, som tidligt os vakte,
 Lod os see grandt!
 Tak være de, som til Børnene bragte,
 Hvad selv de fandt!

Tak er kun Tant, naar ej Gjærninger følge.
 Løftet er bragt!
 Viljen er stærk! Aldrig Fremtiden dølge
 Dfrenes Pagt!

Ved denne Leilighed holdt Skolens Rector følgende Tale:

Vort nye Skoleaar er begyndt, og vi ere forsamlede her for at betegne dets Begyndelse paa en festlig Maade. Ferien og Ferieglæderne ere endte og ville snart kun leve i Erindringen. Vi have sluttet vort Arbeidsaar med en Hviletid, i hvilken I have gjenseet Forældre og Slægtninge og Venner og Alt hvad Eder hjært er. En saadan Hvile efter endt Arbeide er velgjørende for Sjæl og Legeme: den styrker til at tage fat igjen paa Arbeidet med frisk Mod og friske Kræfter. Saa tager da igjen fat paa Arbeidet med freidigt Sind, med Mod og Lyst. I have sikkert af Forældre og Venner modtaget Formaninger og Opmuntringer at anvende det nye Skoleaar vel, at svare til deres Forhaabninger og lønne deres Opoffrelser, baade I hvilke Skolen i længere Tid har tallet blandt sine Disciple, og I som nu førstegang indtræde i vor Kreds. I have sikkert lovet at gjøre dem Glæde og at hædre Eder selv ved samvittighedsfuld Opfyldelse af alle Pligter, baade dem der paahvile Eder i Almindelighed som Mennesker, og dem der følge af Eders særegne Stilling som Disciple i en lærd Skole. Flere af Eder have allerede erfaret, at enhver redelig Stræben medfører sin Løn i en indre Tilfredshed, i Erkjendelsen af at man gaaer frem i det Gode og føler alle de Kræfter udviklede og styrkede, som Skaberens Hænder og Hjærter har skænket os for at vi skulle bruge dem. Lader mig ved denne festlige Leilighed gjenkalde i Eders Erindring Eders Forældres Formaninger og Eders egne Forsætter.

Væxer **fittige!** I ere indtraadte i Skolen for at lære, for at berige Eders Sjæl med Kundskaber og udruste Eders Villie med moralsk Styrke, til at I engang værdigen kunne indtage Eders Plads som Folkets og Ungdommens Lærere, som de der skulle haandhæve Lov og Ret i Landet, som de der skulle

bringe den Syge Lindring og Helbred, eller paa hvilkensomhelst anden Maade I maatte vordre kaldede til at virke i Landens Tjeneste. Eders Kald er stort, hvad enten det bliver meget eller lidet lønnet med Guld og Gods, hvad enten I i ydre Rang og Anseelse komme til at staae høit eller lavt i det borgerlige Samfund. Thi Eders Kald er et Kald til en **aandelig** Virksomhed, og dette er altid et høit og stort og ædelt Kald. Men desto større Forpligtelser paalægger det Eder i Eders Ungdom til at udvikle Eders aandelige Evner og Kræfter, saa at I kunne haandhave Eders Plads med Ære i deres Kreds, hvis Kald er et aandeligt. I kunne staae der med Ære, om I endog ere fattige paa jordist Gods, men ikke dersom I ere fattige i Anden: denne Armod er i Sandhed vanærende. Men Kundskab og aandelig Dygtighed kommer ikke af sig selv: der maa arbeides og stræbes og kæmpes, ofte en haard Kamp. Men under Kampen vore Kræfterne og styrkes Villien, naar man kæmper for Alvor, kæmper med Landens skarpe Vaaben, ikke paa Strømt, med Vaaben uden Egg og Spids. Hvert Hug der falder, skal sælde en Fjende, sælde Egenhæder, Indbildningen, Mageligheden, Dorstheden, Slovheden. Disse Væsener ere seiglivede: de reise sig ofte igjen og fornye Angrebet; men de **kunne** dræbes og **skulle** dræbes.

Været **sædelige!** Man fordrer medrette Sædelighed af ethvert Menneske, men man fordrer den med dobbelt Ret og med dobbelt Strængthed af dem, der fra deres tidligste Ungdom ere indviende til det Aandeliges Tjenere. Vi ville ingenlunde paalægge Eder en ydre Alvor og Ærbarhed i Væsen, der kun slet vilde harmonere med Eders Alder; vi ville ingenlunde formene Eder Eders Ungdoms uskyldige Glæder eller see suurt til Udbrud af Eders barnlige Munterhed. Nei været kun glade i Eders Ungdom, inden de onde

Dage komme, om hvilke J maae sige: „de behage mig ikke“. Glæder Eder kun over Guds skønne Verden, og nyder enhver Glæde, som tilbyder sig Eder og passer for Eders Alder. Men mindes det vel, at enhver Gjerning et Menneske over, enhver Tænke han tænker, optegnes i en Bog af ham, som Intet glemmer, i en Bog, som engang vil blive fremlagt for Eder paa hiin store Dag, naar al jordist Tant er svunden; mindes det vel, at der kommer en Tid, da Eders Sind er floyet for det Nærværende, men stuer tilbage over det Forbigangne. Da aabnes Eders indre Die til at stue grant den Tid, som er svunden; da dukke Erindringerne op, alle de lyse glade Minder om en lykkelig og velanvendt Ungdom, men ogsaa alle de mørke og nagende Erindringer om et helt fra Barndommen af forspildt Liv: da kommer Angeren, den bittere Anger, men for sildigt. Glæder J Eder i Eders Ungdom saaledes, at J Intet have at angre! glæder Eder saaledes, at J uden Skamrødme kunne see tilbage paa Glædens Stund; glæder Eder saaledes, at J aldrig overstride den Skillelinie, som er trukken mellem barnlig Munterhed, og Naahed og Usædelighed. Denne Linie er en fin Streg, men den er tillige et svælgende Dyb. — Naar Videnskaberne kaldes *Studia humanitatis*, saa paalægger denne Benævnelse netop Eder som Videnskabernes unge Dyrkere at stue Naaheden med hele dens hæslige Folgeskab; naar Oldtidens Vise lære os, at vi skulle ofre til Gratiernerne, saa er denne Regel uforenelig med nogenformhelst ydre eller indre Naahed. Livet er Alvor, selv gennem Eders Glæde gaae der en vis Alvor, ikke den mørke, Sindet nedtrykkende, men den lyse, Sjælen opløstende og forædlende.

Væber **gudfrygtige!** Sædelighed uden Gudsfrygt er en Plante uden Rod, som visner, naar Livets Hede kommer;

et Huus uden Grundvold, som snart kuldkaftes af Livets Storme. **Ora et labora!** beed og arbeid! Ja beeder til Gud om alt Godt, beeder med Tillid og Fortrosthing til ham, fra hvem enhver god Gave og enhver fuldkommen Gave kommer, beeder til ham i Glæden og i Sorgen, beeder naar I søge Eders Leie og naar I atter forlade det; beeder om Styrke og Kraft til at bestaae, i det I stride den gode Strid! Naar I saaledes bede med et christeligt og gudhengivent Sind, saa ville I føle og mærke, at Religionen har en Kraft til Betsignelse, som intet Menneſkeværk kan have, netop fordi det er et Menneſkeværk, medens Christiendommen er af Gud.

Naar I tiltræde og fortsætte Eders Skolegang med et reent Hjerter og et christeligt Sind, saa ville I deri finde en sikker Veiviser til alle Eders Pligter, uden at behøve min udtryffelige Erindring om, hvilke Eders Pligter ere. Thi Eders egen Samvittighed vil da tale med en lydeligere og mægtigere Røst end jeg formaaer; den vil friskjende eller fordomme med en Myndighed, som ingen jordist Dyrighed kan have. Men dog vil jeg — thi Menneſket er svagt og hans Begreber om Ret og Uret ofte mærkelig uklare — dog vil jeg til Afſked medgive Eder tvende Formaninger: **Elſker Eders Meddisciple! Elſker og ærer Eders Lærere!** Eders Meddisciple ere Eders Brødre; dem maae I ikke bedrøve, mindst de nyankomne, ved ufjærlig og kaad Fremfærd. Mindes da I selv mødte her forstegang, hvor I da vare beskæmte og ømme om Hjertet. Eders Lærere ere Eders aandelige Fædre; dem maae I ære og elſke ikke mindre end dem, der ere Eders Forældre efter sædvanlig Talebrug. I ſkyldte dem, naar I rettelig benytte deres Veilebning, Udviklingen af alle de gode Kræfter, som Skaberen har nedlagt i Eder; I ſkyldte næst Gud meest dem al den Dygtighed, I

maatte erhverve Eder. Deres Kald er besværligt og byrdefuldt: kun ved Kjærlighed og Taknemmelighed kunne I lette dem denne Byrde. Og disse Følelser ere saa naturlige for det unge Hjerte; saa velgjørende og forædlende for hver den som formaaer at fatte og nære dem.

Herefter skal jeg bekendtgjøre Resultatet af den i Juli afholdte Hovedexamen og den Orden, hvori Disciplene, de ældre og de nytilkomne, derefter indtage i Glasserne.

I det vi takke de Disciple, som i det forløbne Aar have glædet os ved deres Flid og hele Forhold, og opfordre dem, som ikke kunne tilegne sig denne Roes, til at bestræbe sig for i Fremtiden at ligne deres bedre Meddisciple, samt hyde de Nyankomne velkomne med de bedste Forhaabninger, slutte vi den egentlige Translocation.

Men med denne Handling er tillige for dennegang forbunden en anden festlig Begivenhed for Skolen ved en ny Lærers hoitidelige Indsættelse. I min Embedstid ere ikke faae nye Lærere ansatte her ved Skolen, men til en egentlig Indsættelse har endnu ikke været Leilighed, blandt Andet fordi disse Mænd i Almindelighed havde varetaget deres Embede i længere Tid som constituerede forinden deres definitive Udnævnelse, og det, naar denne paafulgte, syntes mindre pæsselig, uden nogen særlig Anledning paa en hoitidelig Maade at indføre en Mand i et Embede, som han allerede længe havde bestyret, og at fremstille for Disciplene en Lærer, hvem de stundom i en Række af Aar havde kjendt og respekteret som saadan. Men naar jeg ved denne Leilighed nævner samtlige i min Embedstid med Kongelig Bestalling forsynede Lærere, Adjunterne *Low sen*, *Rönigsfeldt*, *Morch*, *Trojel*, *Heramb*, *Lunddahl*, *Borre*, *Langhoff* og *Richelieu*, samt Overlærer *Nissen*, og til disse med Glæde foier den hidtil

constituerede Lærer Philologen Reinhardt, da er det forbi-
 der til disse Navne knytte sig glædelige Erindringer og rige
 Forhaabninger: glædelige Erindringer ved Tanken om
 dem af disse, der allerede igjen ere udtraadte af vor Kreds
 og gaaede over til andre lignende hæderlige Embedsstillinger;
 rige Forhaabninger ved Tanken om dem, som jeg af
 denne Række endnu har beholdt som Medlærere og trofaste Med-
 arbejdere. Senest udtraadte af vor Kreds hidtilværende Over-
 lærer Nissen. Vi have ledsaget ham med vore bedste Øn-
 sker ved hans Bortgang til en mere udvidet og hædrende
 Virksomhed, hvortil Kongens Raade og Skoleovrighedens
 Tillid kaldte ham. I hans Sted er ansat som Overlærer
 hidtilværende Adjunct ved Metropolitanskolen, Philologen
 Johannes Andreas Ostermann. Saaledes lyder det
 Kongelige Brev, hvorved denne Mand er beskiftet til Lærer
 ved vor Skole.

(Bestillingen oplæstes).

I Kraft af dette Kongelige Ord og i Medfør af mit
 Embede som denne Skoles Rector erklærer jeg Dem, Herr
 Johannes Andreas Ostermann for en rettelig beskiftet
 Overlærer ved denne Kongelige lærde Skole, og paalægger alle
 Bedkommende at respektere Dem som saadan; jeg overdrager
 Dem alle dette Embedes Rettigheder og Pligter og byder
 Dem i Læreres og Disciples Navn velkommen i vor Kreds.
 De er ikke ubekjendt med den Gierning, De skal udføre: i en
 Række af Aar har De arbejdet ved en anden Skole i en lig-
 nende Stilling. De har der gjort den Erfaring, at Skole-
 mandens Bane ikke er uden Torne, men at den ogsaa bærer
 Roser, som aldrig visne. De kommer ikke ubekjendt til os,
 om endog de Fleste af os nu forstegang see dem Ansigt til
 Ansigt: De medbringer et hæderligt Nygte, erhvervet ved Dyg-

tighed i Deres Kald og samvittighedsfuld Pligtosfyldelse som Menneske og Embedsmand. De bliver savnet der, hvor De drager bort fra; De vil blive det, — derom holde vi os overbeviste —, naar De engang maatte blive kaldet bort fra os. Vi byde Dem endnu engang hjertelig velkommen som en kjær Collega og Lærer, og tilønske Dem Guds rigeste Velsignelse under Deres Embeds Førelse.

Gud velsigne og bevare Konge og Fædreland og Dyrighed! Han lade alle gode Kræfter udvikle sig og trives, og skjenke hver Mand Held og Lykke i sit lovlige Kald og Bestilling. Han skjenke denne Skole sin Velsignelse, at aandelig Dygtighed, at et christeligt Sind, at Gudsfrygt og Dybd her rettelig maatte fremelskes. Han lade det kiendes og sandes paa os, at Gudsfrygt er Begyndelse til Visdom! Han lade det Værk, som christelige Konger grundlagde i de hvarsfarne Tider, bære rige Frugter baade nu og i al Eftertiden! Amen!

Andre Skolefester af mere privat Natur have været det aarlige Skolebal, der dennegang holdtes den 29 Oct.; en fælleds Kanetour til Fredensborg senere hen i Vinteren, en dramatisk musikalisk Aftenunderholdning, der dennegang blev gjentaget otte Dage senere i et veldædigt Diemed, og endelig en Skovtour til Kongsted Onsdagen den 23 Juni, der fik en forhoiet Betydning derved, at man traf sammen med Metropolitanaskolen, der samme Dag foretog en Skovtour. Det har været mig og Skolens øvrige Lærere en sand Glæde at deeltage med vore Disciple i disse Fester, og det er mig hjært at have Anledning til atter at takke Byens og Omegnens Beboere for den Velvillie og Forekommenhed, som de ved disse og andre Leiligheder have vist imod Disciplene.

Schema over den offentlige Examen i Frederiksborg
lærde Skole i Aaret 1847.

Lørdagen den 24 Juli.

- Kl. 8. De 4 øverste Classer lat. Stil. Rich. Reinh. B. Co.
 " 8. De 2 nederste Classer Regneprove. La. Ko. D.
 " 4. De 4 øverste Classer dansk Stil. B. La. Ko. Rich.
 " 4. De 2 nederste Classer dansk Stil. Reinh.

Mandagen den 26 Juli.

- Kl. 8. VI Cl. A. Latin. F. D. Reinh.
 " 12. VI Cl. B. Latin. F. D. Reinh.
 " 5. IV og III Cl. Latin. F. D. B.
 " 8. VI Cl. Religion. Rich. Co. La.
 " 12. V Cl. Fransk og Tydsk. Co. Ko. B.
 " 5. III og I Cl. Historie og Geographi. Co. Ko. Rich.
 " 7. II Cl. Historie og Geographi. Co. Ko. Rich.

Tirsdagen den 27 Juli.

- Kl. 8. VI Cl. Fransk. F. Co. B.
 " 12. VI Cl. Tydsk. F. Co. B.
 " 5. V Cl. Historie og Geographi. F. Co. Ko.
 " 7. IV og III Cl. Tydsk. F. Co. B.
 " 8. V Cl. Mathematik. La. Rich. Reinh.
 " 12. V Cl. Religion og Naturhistorie. La. Rich. Ko.
 " 5. I og II Cl. Dansk og Tydsk. Reinh. Rich. D.

Onsdagen den 28 Juli.

- Kl. 8. VI Cl. A. Græsk. F. D. Reinh.
 " 12. VI Cl. B. Græsk. F. D. Reinh.
 " 5. IV Cl. Græsk. F. D. Reinh.

- Nl. 7. IV Cl. Historie og Geogr. F. Ks. Ls.
 " 8. IV og III Cl. Religion. Ls. Rich. B.
 " 12. IV og III Cl. Mathematik. La. Rich. Ks.
 " 5. I og II Cl. Naturhistorie. La. Rich. B.
 " 7. III og IV Cl. Naturhistorie. La. Rich. B.

Torsdagen den 29 Juli.

- Nl. 8. VI Cl. A. Historie og Geographi. F. Ks. Ls.
 " 12. VI Cl. B. Historie og Geographi. F. Ks. Ls.
 " 5. V Cl. Latin og Græsk. F. D. Keinh.
 " 8. VI Cl. A. Mathematik og Physik. La. D. Keinh.
 " 12. VI Cl. B. Mathematik og Physik. La. D. Keinh.
 " 5. I og II Cl. Fransk. La. B. Ks.
 " 7. III og IV Cl. Fransk. La. B. Ks.

Fredagen den 30 Juli.

- Nl. 8. VI Cl. Hebraisk. F. D. Ks.
 " 8. II og I Cl. Religion. B. Ls. Rich.

Lørdag Eftermiddag den 31 Juli, til en Tid, som nærmere vil blive bestemt, bekendtgjøres Examen's Udfald for Disciplene. Onsdagen den 1 Sept. Nl. 8 holdes Proven over de nyanmeldte Disciple. Torsdagen den 2 Sept. Nl. 10 foretages Translocationen, og Fredagen den 3 Sept. tager Underviisningen for det nye Skoleaar sin Begyndelse.

Disciplenes Fædre og Børgere samt andre Skolens Belyndere indbydes herved til at bære den mundtlige Examen og Translocationen med deres Nærværelse.

Frederiksborg den 7 Juli 1847.

H. M. Flemmer.

1847.